

Mladika

3-92

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

57
117 986 1992

nik - april 1992 L. 3000
ile - aprile 1992

04574,3

COBISS

Bog je obudil Jezusa tretji dan in je dal, da so ga videli – ne vsi ljudje, ampak od Boga prej odbrane priče, mi, ki smo z njim jedli in pili, potem ko je vstal od mrtvih. Bog nam je naročil, naj ljudstvu oznanimo in spričamo, da je on tisti, ki ga je Bog določil za sodnika živih in mrtvih. O njem spričujejo vsi preroki, da dobi v njegovem imenu odpuščanje grehov vsak, kdor vanj veruje.

Apr 10, 40-43

MLADIKA 3

IZHAJA DESETKRAT V LETU
LETO XXXVI. 1992

KAZALO

Po volitvah v italijanski parlament	57
PRAE — kaj je to	57
Velikonočna priloga	58
Mara Cerar Hull: Odhodi (konec)	64
Vladimir Kos: Na robu oceana	67
Klicaji	69
Osem Slovencev za danes: Jože Cukalè	70
Mogoče ne veste, da	73
Pod črto	76
Antena	77
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Ljuba Smotlak; Rafko Dolhar; Ivan Burnik Legiša; Ace Mermolja; Tone Rode)	80
Ocene: Magda Jevnikar: Dve tržaški razstavi	84
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh; Listnica uprave	
Prilogi: Pavle Merkù: Svetniki v slo- venskem imenoslovju (str. 141-144) RAST 70-92	

Zunanja oprema:
Edi Žerjal

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel./fax 040/370846

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane
3.000 lir. Celoletna naročnina za Ita-
lijo 30.000 lir; nakazati na poštni te-
koči račun 14470348 — Mladika -
Trst. Letna naročnina za Sloveni-
jo 30.000 lir ali enakovreden zne-
sek v drugih valutah. Druge države
37.000 lir (ali enakovreden znesek v
tuji valuti), po letalski pošti 48.000 lir.

Tisk in fotostavek:

»graphart«, Trst, Drevored D'Annunzio 27/E
tel. 040/772151

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva

ZAHVALA

Uravi in uredništvu »Mladike«

V spomin na mojega pokojnega sopro-
ga Dušana Svetliča, ki je preminul 23. ma-
ja 1991 prilagam ček za 100 dolarjev.

Mladika je nama bila in je še meni ved-
no pri srcu, ne glede na to, da je zelo bo-
gata in vsestransko privlačna, kakor tudi
zato, ker izhaja v Trstu, najinem rodnem
mestu. Oba z možem sva bila rojena v
Trstu in krščena v isti cerkvi sv. Mohorja
v Rojanu.

Daj Bog, da bi še dolgo izhajala in raz-
veseljevala naše ljudstvo doma in po
svetu.

Obenem se prav iskreno zahvaljujem
za lep nekrolog posvečen Dušanu, ki je
izšel v Mladiki 9/91.

Vsem izkren pozdrav!

Milwaukee, Milena Svetlič
4. marca 1992

PROŠNJA RAZISKOVALCEV
IZ LJUBLJANE

Smo študentje (absolventi) — razisko-
valci iz Ljubljane in dokaj redni bralci re-
vije Mladike. Radi beremo Mladiko, saj v
njej često najdemo tistega duha sloven-
stva, ki ga tako pogrešamo v naših časo-
pisih, ki izhajajo v Ljubljani. Vendar se
vam danes oglašamo zaradi nečesa dru-
gega.

V okviru SAZU (Slovenske akademije
znanosti in umetnosti) in slovenskih štu-
dij ter ob strokovni asistenci g. Janeza Ri-
harja smo se raziskovalci-študenti lotili
zahtevne raziskave »Slovenstvo v Argen-
tini 1992«. Pri svojem delu smo naleteli na
nekatero težavo, predvsem finančne nar-
ave. Zato prosimo vse bralce Mladike in
zavedne Slovence, da nam priskočite na
pomoč...

Za skupino raziskovalcev
Katarina Kogoj, Ljubljana

P.S. Nadaljnje informacije so dostop-
ne na uredništvu in na naslovu: Katarina
Kogoj, Pohorskega bataljona 33, Ljublja-
na - Slovenija.

»NE« DVOJEZIČNI MAŠI!

Tako se je glasilo geslo, ki je konec
marca »okrasilo« tržaške ulice in trge. Ta-
ko so namreč krajevni neofašisti (pa ne
samo oni) hoteli pozdraviti papežev obisk
v naši deželi. Na svoji manifestaciji na
Borzem trgu so se besno in strupeno
zagnali proti tržaškemu škofu Bellomiju
ter proti Cerkvi nasploh, češ da je bila
vedno protiitalijansko usmerjena. S tem
so le potrdili, da je zanje (in za druge ek-
stremistične skupine) Cerkev važna samo,
če podpira njihove izbire.

Divjaško ravnanje neofašistov je pre-
sunilo celo mnoge izmed tistih tržaških
politikov, ki Slovincem niso posebno na-

Vesele
velikonočne praznike
voščita
bralcem in prijateljem
Mladike

Uredništvo in uprava

klonjeni. Upajmo, da so jim ti dogodki vsaj
nekoliko odprli oči. Marsikateremu Trža-
čanu italijanske narodnosti namreč še
vedno ni jasno, kakšno vlogo naj ima Cer-
kev v našem mestu. Veliko jih je namreč
prepričanih, da je naloga Cerkve braniti
italijanstvo Trsta. Žal je k razširitvi take
miselnosti pripomoglo tudi zadržanje
mnogih cerkvenih dostojanstvenikov v
polpretekli dobi.

Upati je, da se bo ob takih izpadih za-
mislilo čimveč italijanskih someščanov.
Ko se že toliko govori o novi evangeliza-
ciji, bi bilo verjetno potrebno postaviti
Trst na eno izmed prvih stopničk na lest-
vici mest, ki so nove evangelizacije po-
trebna.

I. L.

UREDNIŠKI ODBOR: Lilijana Filipič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša
Martelanc, Sergij Pahor, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Marko Tavčar, Zora Tavčar, Edvard
Žerjal in Ivan Žerjal.

SVET REVije: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Marija Češčut, Danilo Čotar, Albert Miklavec,
Franc Mlajč, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan Nemas, Marijan Pertot, Ivan Peter-
lin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Breda Susič, Lojze Škerl in člani uredniškega odbora.

Po volitvah v italijanski parlament

Tresle so se gore in rodila se je miška. Tako bi na kratko lahko označili izide parlamentarnih volitev v Italiji, ki so namesto razčiščenja prinesle nove zaplete. Krščanska demokracija je izgubila glasove, ker je odpadla komunistična nevarnost in ker ni znala omejiti potrate v javnih izdatkih, kar bo Italijo oviralo pri vstopu v Evropo, toda ostaja še vedno najmočnejša stranka relativne večine in bo imela glavno besedo tudi v prihodnji vladi. O kakšni alternativni ni govor.

Avtonomisti Severne lige so edini zmagovalci in z njimi bo treba računati tudi v prihodnosti, ker še niso dosegli svojega viška. Levica je razbita. Occhetto je sicer relativno dobro preстал secesijo komunistične preнове, ki se bo v prihodnosti verjetno še okrepila, toda levica skupaj je izgubila prav toliko glasov, kot sama Krščanska demokracija. Zasuka na desno ni bilo, pač pa so se ošibile vse velike stranke, tako v vladni koaliciji kot v opoziciji. Trdnost bodočih vlad bo še bolj vprašljiva, kar spravlja pod vprašaj tudi nujne reforme.

Pojavi na vsedržavni ravni so prišli do izraza tudi v naši deželi, čeprav v omiljeni obliki. Skrajna levica na Tržaškem je celo obdržala globalno število glasov, čeprav je bistveno šibkejša zaradi cepitve na dve stranki, kar je preprečilo izvolitev Stojana Spetiča, pač pa je njegovo vlogo v senatu prevzel Darko Bratina, ki je bil izvoljen na Goriškem. Levica je torej spet spravila Slovence v italijanski parlament.

Slovenska skupnost, ki je ostala zvesta manjšinski izbiri in skupni listi Federalizem, je dobro prestala težko preizkušnjo, kar dobro obeta za junijske upravne volitve na Tržaškem.

Lista za Trst se je skupno s socialisti (kam so šli slovenski socialistični glasovi?) okoristila s protislovenskim vzdušjem, ki ob volitvah redno bruhne na dan, dobila pa je nevarnega konkurenta v Severni ligi, ki predstavlja varianto tržaškega independentizma. Vse to obeta izredno zanimiv volilni boj za obnovitev tržaške občinske in pokrajinske uprave ob upanju, da Slovenci vendarle ne bodo porazgubili svojih glasov kot tokrat.

PRAE - kaj je to, ali vprašanja k neki privatizaciji

PRAE je nova kratica, ki jo zamejci komaj poznamo, a nam bo verjetno kaj kmalu postala domača. Označuje namreč novo založniško podjetje, ki je prevzelo Primorski dnevnik in njegovo imovino. Na prvi seji upravnega sveta je bil za pooblaščenega upravitelja, to je za predstavnika dejanskega gospodarja, imenovan Lorenzo Iorio, za odgovornega urednika pa Bojan Brezigar. Skopo, skoro brzojavno sporočilo, je Primorski dnevnik objavil v nedeljo, 12. aprila, s pripombo, da se bodo pospešeno nadaljevale priprave za uresničevanje celotnega projekta, to je za nov vseslovenski dnevnik. PDK bo odslej torej upravljal Italijan. To je prva posledica privatizacije našega edinega dnevnika. Privatizacija, ki se v Sloveniji ne more premakniti z mrtve točke, je s PDK stekla naglo brez ovir in postaja tako model za podobne podvige v Sloveniji, ki ji grozi odtujitev družbene imovine, iste, kateri je navsezadnje pripadal tudi Primorski dnevnik. Ali je odveč pričakovati, da bo dosedanji (zdaj že prejšnji) lastnik obrazložil celotno operacijo in spremembe, ki jih lahko pričakujemo tudi, kar zadeva politično, interesno in kulturno pluralizacijo časopisa, ki je desetletja imel monopol nad pisano dnevno informacijo v zamejstvu? In še: ali je preveč pričakovati besedo tudi od novega odgovornega urednika, ki je javno izpostavljena politična oseba? Kakšna pa bo usoda stavbe na ulici Montecchi, kjer so tržaški Slovenci postavili svojo prvo privatno šolsko ustanovo v Trstu. Do nedavnega je pripadala Ciril-Methodovemu društvu, potem pa si jo je vpisal v svojo nepremičninsko imovino Primorski dnevnik. Le kako?

Prazen grob

Mesečina se je tihoma dvignila z dna morja, da bi začela in končala počasni sprehod po nebesnem svodu. Z vso svojo mogočnostjo odbite svetlobe je razsvetila naravo, ki je tiho samevala na skalah obrežja, toda ni ji uspelo, da bi zabrisala moč že tisočletnih izžaretyh zvezd, ki so se leno pozibavale na nebu. Take so verjetno vse pomladne noči ob morjih sveta.

Mogoče je bilo nebo tudi tisto noč posuto s tisočerimi zvezdami in je luna ravnokar vzšla iz Rdečega morja. Tisto noč, ko so se Izraelovi sinovi pripravljali, da zapustijo Egipt v moči zaveze, ki jo je Bog Abrahamov, Izakov in Jakobov naredil z Mojzesom. Čeprav je od eksodusa minilo že več tisočletij, so noči vendarle enake. Vedno tiste zvezde žarijo na nebu in vedno tisti mesec prevozi nebesni lok. Prav tako je tisto noč, na obrežjih Rdečega morja, ko so se valovi razpolovili na dvoje, da je izvoljeni narod lahko po suhem šel v obljubljeno deželo, svetila luna v vsej svoji mogočnosti, a ni mogla prekiniti svetlobe neštetyh zvezd.

Ista nebesna telesa so žarela tisto noč, ko se je sinedrij zbral in je Peter na dvorišču zatajil Resnico, ki je stala pred Pilatom in je molčala.

Človeštvo se še danes sprašuje, zakaj je Jezus Kristus pred Pilatom molčal. Zakaj je šel prostovoljno v smrt, ko pa bi lahko poklical vojsko angelov, da bi ga rešila? Verjetno ta vprašanja ne bodo nikoli izginila iz človeškega srca, ki ni zmožno sprejeti in se prepustiti dani obljubi edinega Bitja, ki nikoli ne zataji in se ne izneveri dani besedi.

Prišel je na svet nebogljen otrok in zaživel življenje v predanosti Očetovi ljubezni. Zaupal je tej ljubezni in se ji prepuščal, v tolikšni meri, da je lahko z vezjo Svetega Duha bil eno z Očetom. Edino dejanje, ki mu je preostajalo v dokaz, da njegova ljubezen ni farsa, je bilo to, da se je v tej neskončni ljubezni Boga Očeta ponižal do konca. Postal je manjši od najmanjšega hlapca, tako da so ga tudi ti bili in pribili na križ. Umrl je in nazadnje bil položen v grob, da je stopil v kraljestvo mrtvih. Toda bil je živ in kot tak je moral vstati. In je vstal, ker se je vse, kar je napovedal tudi uresničilo. Rekel je, da ga bodo bili in so ga bili; da ga bodo križali in so ga križali; da ga bodo umorili in so ga umorili; da bo vstal in...

In zakaj ne bi mi verovali, da je vstal?

***

Vse to mu je to kot v filmu šinilo pred oči v tistem vzhajajočem spomladanskem jutru, ko so zvonovi po širni zemlji vabili k vstajenjski maši. Z mislijo, da je Resnica živa in da živi med nami, se je napotil v božji tempelj z gotovostjo v srcu, da lahko vsakemu človeku, ki ga bo srečal, podari veselje, ki ga oznanja pesem: Kristus je vstal, iz groba skalnega, razveseli se kristjan.

Thema

Trpljenje in vstajanje

PSALM 118

Poziv k zahvali za šotorski praznik

Aleluja.

Zahvaljujte se Gospodu, ker je dober;
ker vekomaj traja njegovo usmiljenje!

V stiski sem klical Gospoda;

Gospod me je slišal in me osvobodil,

Gospod je z menoj; ne bojim se.

Moja moč in moja pesem je

Gospod

rešitelj mi je postal.

To je glas radosti in rešitve

v šotorih pravičnih:

Desnica Gospodova je mogočno delovala.

Ne bom umrl, ampak živel,
oznanjal bom Gospodova dela.

Pokoril me je Gospod,
toda smrti me ni izročil.

To je delo Gospodovo;
in je čudovito v naših očeh.

O Gospod, daj rešitev;

o Gospod, daj srečo!

Ti si moj Bog, tebi se zahvaljujem in te pove-
ličujem!

»In porodila je sina prvorojenca, ga po-
vila v plenice in položila v jasli.« (Lk 2,7)

Zatopim se v besedo življenje. Ko opa-
zujem svet okoli sebe, se mi zdi tako lep!
Stvarstvo se prebuja iz zimskega spanja in
v njem čutim mogočno Moč, ki s toliko mo-
drosti daje življenje. Podarja ga s široko-
grudno ljubeznijo.

In kar naenkrat se zavem, da mi manjka
še ena beseda. Spomin mi priključuje pisa-
teljeve besede »od jasli do križa« (A. Rebu-
la). Druga beseda je smrt.

Ti dve besedi sta mejnika človeškega bi-
vanja na zemlji. Za vsakega človeka, neve-
rujočega in vernega, sta polni nedoumljive
skrivnosti. Lahko še tako globoko zabred-
dem v notranjost svoje biti, nikoli ne bom v
moji človeški omejenosti prišla njima do
dna. A dana mi je bila milost, da ju spreje-
mem. In to je največ. To je vse.

Spejeti življenje pomeni sprejeti tr-
pljenje, pomeni sprejeti smrt. Ampak naše
življenje se ne konča s smrtjo. Verujem v
večno življenje.

Ker mi je moja Galileja, moja osebna zgodovina večkrat težko razumljiva, sem si v srce vklesala
besede: »In njegova mati je vse to ohranila v svojem srcu.« (Lk 2,51)

Marija je sprejela angelovo oznanjenje z besedami: »Glej, dekla sem Gospodova, zgodi se mi po tvoji
besedi!« (Lk 1,38), čeprav ni razumela. Zaupala se je. In to je bilo vse.

Naše življenje je ena sama skrivnost. Kdor hrepeni po njegovi polnosti, išče. Išče Ljubezen. In
kaj je življenje, če ne večno iskanje popolnega odnosa?

Odnosa, ki zahteva celega človeka; odnosa ki zahteva tvojo popolno podaritev. »Materinstvo je
najvišja ženina vloga.« (E. Mounier) In tista žena, ki jo sprejme, vzame nase skrivnost življenja, tr-
pljenja in smrti. »In Simeon jih je blagoslovil in rekel Mariji, njegovi materi: Glej, ta je postavljen v
padec in vstajanje mnogih v Izraelu in v znamenje, kateremu se bo nasprotovalo – pa tudi tvojo lastno
dušo bo presunil meč – da se razodenejo misli iz mnogih src.« (Lk 2, 34-35)

Mislím na ljubečo mamo, ki je videla oditi svojega sina. Ne morem prikriti svoje bolečine, za-
držati solza in ne misliti na materino in očetovo srce, ki ju je danes presunil meč... Marija je stala pod
križem in gledala svojega umirajočega Sina...

In spomin zaplava k besedi: »Oče, ako hočeš, vzemi ta kelih od mene, vendar ne moja, ampak
tvoja volja se zgodi.« (Lk 22,24)

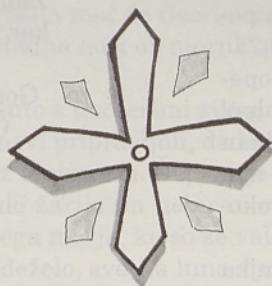
Kako težko je bilo Sinu človekovemu, ko je okušal vso bolečino križanega telesa, razpet med nebom
in zemljo! Tako, da je na Oljski gori, v smrtni bolečini prosil Očeta, naj gre kelih mimo njega. A mo-
ralo se je zgoditi, kar se je zgodilo.

Očetova volja se je izpolnila: Sin človekov se je ponižal, uklonil je svojo voljo Očetovi volji, da je po
Njem svet spoznal, kako velika je Očetova ljubezen do nas. In samo v Sinovem razbolelem telesu je

dal lahko ljudem okusiti svojo nerazumljivo Ljubezen. V telesu in s telesom dajemo in sprejemamo ljubezen. Zato je naše telo sveto.

»– Oče, v tvoje roke izročam svojo dušo. – In ko je to rekel, je izdihnil.« (Lk 23,46)

Skrivnost smrti.

»In kakor je Mojzes povzdignil v puščavi kačo, tako mora biti povzdignjen Sin človekov, da bi vsak, kdor veruje vanj, imel po njem večno življenje.« (Jan 3,14)

Kaj je vera?

Milost, ki nam je bila dana, da lahko upamo, da se lahko prepustimo nedoumljivi božji volji. Lahko je verovati, ko ješ mano, težje pa je, ko zaideš v puščavo.

Zato je potrebna milost, da lahko enkrat, a za vselej v svojem življenju, okusimo tisto Očetovo ljubezen, ki presega naš razum in naše čutenje.

Prepustiti se in sprejeti celostno: cel človek, njegovo najmanjše tkivo je prežeto z božjo ljubeznijo in nič ni skrito Njegovim očem. Sin človekov je šel in gre z nami do konca, do najskritejše točke našega srca. Kristus gre tja, kjer je trpljenje najbolj kruto. In On ga je premagal.

Premagal je smrt, ker je On življenje. In nobeno življenje, ki je bilo iz Njega rojeno, iz Ljubezni, ne bo pošlo. V Njem je vsako človeško življenje večno. Večno, ker je On večen.

Ljubiti Ga. Samo to želi Križani v tej uri od nas. V ljubezni, ki živi iz Ljubezni, pa je vse mogoče. Mogoče je tudi prenesti smrt križa.

In vsi smo v telesu razpeti med življenjem in smrtjo. To je alfa in omega, to sta naša zemeljska mejnika. Toda duša in duh sta neumrljiva, ker sta nam bila vdihnjena od Boga. In zato lahko upamo v večno življenje.

Kristus je vstal.

To je zapisano v knjigi vseh knjig. Zapisano je v srcih kristjanov, ki so sprejeli Očetovo Ljubezen. To je naša vera, upanje, ljubezen. In kdor ljubi, se mu ni treba ničesar bati. On bo z nami do konca sveta. Vse bo prešlo, samo njegova Ljubezen ostane.

»Čemu iščete živega med mrtvimi? Ni ga tukaj, temveč je vstal. Spomnite se, kako vam je povedal, ko je bil še v Galileji: – Sin človekov mora biti izdan v roke grešnikov, biti križan in tretji dan vstati. – In spomnite se njegovih besed.« (Lk 24, 5-8)

V trajen in večen spomin naj se zapišejo Njegove besede. V srce slehernega človeka.

»Tako je z vstajenjem mrtvih. Seje se v minljivosti, vstaja v neminljivosti. Seje se v nečasti, vstaja v časti. Seje se v slabosti, vstaja v moči. Seje se naravno telo, vstaja duhovno telo.« (1Kor 15, 42-44)

Naj bo naše življenje podoba Jezusa na križu. In vse bo imelo velik Smisel v luči vstalega Kristusa.

Lilijana Filipčič

Praznični utrinek

Aprilsko vreme. Nad mestom se zbirajo grozeči temni oblaki, sem ter tja pokuka sonce in obsije ulice, kjer se prerivajo ljudje, ki mrzlično nakupujejo živila in druge stvari za bližajoče se velikonočne praznike.

Tudi sama sem med to množico in opazujem bogato obloženo izložbo s slaščicami, čokoladnimi pirhi..., ko me nekdo potreplja po rami in nagovori s toplim glasom: »A tudi ti že nakupuješ?«

Prepoznam glas svojega bivšega sošolca. Začneva kramljati o tem in onem, ko me nenadoma preseneti z vprašanjem: »Saj veš, kaj vse smo se učili v šoli! Nihče pa nas ni pripravil za najpomembnejšo življenjsko nalogo – starševstvo. Kolikokrat sem v dvomu ali pravilno vzgajam svoje otroke. Zato tebe, ki si vzgojiteljica prosim, da mi svetuješ, kako naj vzgajam.«

Hitro mu odgovorim, da ne obstajajo splošno veljavni recepti za vzgajanje in da je vsak otrok enkratna oseba, ki jo moramo spoznavati in odkrivati. Ta moj odgovor je tako suhoparen in teoretičen, da umolknem in se zamislim.

Moj prijatelj vztraja z drugimi vprašanji, ki so bolj konkretna, kot na primer: kako naj razloži otrokom skrivnosti velikega tedna – Kristusovo smrt in vstajenje. Odrtnem mu, da si mora najprej vsak izmed nas odgovoriti, kaj mu pomeni največji krščanski praznik in da bo otrokom znal pomen praznika razložiti toliko, kolikor ga bo tudi sam doživel.

Prijatelj mi prikima, a kar naenkrat me pozdravi in mi vošči vesele praznike. Odzdravim mu in ostanim zatopljena v svoje misli. Vprašujem se, kaj meni pomenijo velikonočni prazniki.

In že je moje srce ob Kristusovem trpljenju. Človek Jezus, v katerem je k nam prišel Bog, stopa v najtemnejšo noč, ki jo človek sploh lahko doživlja, v noč samote, zapuščeniosti, bolečin, strahu. V Jezusu Bog ne le sočustvuje z nami, ampak tudi trpi z nami, tako da nase sprejme vse, kar človeka lahko doleti. Odkar je v Jezusu Bog trpel, ni noben trpin več sam, vsaka bolečina je blagoslovljena, vsak strah je z milostjo obdarjen.

Na Oljski gori in na križu postane božja ljubezen do nas pretresljivo jasna. Kakšna tolažba! Če nekdo trpi, ne trpi več sam in njegovo trpljenje ni brez upanja. Kajti tisti, ki je pred njim trpel in umrl, je smrt trdno prestal in vstal od mrtvih. Od takrat vemo: ob koncu ne slavi zmage smrt, ampak življenje, ne noč, ampak dan, ne sovraštvo, ampak ljubezen. In kako željno ljudje hrepenimo po takem oznanilu življenja!

Zato tebi, dragi sošolec, in tudi vam prijatelji vsem iskreno želim, da bi okusili veselje nad življenjem in da bi ga posredovali vašim otrokom in bližnjim.

Veronika

PSALM 117

Hvalite Gospoda!

Aleluja!

Hvalite Gospoda vsi narodi,
slavite ga, vsa ljudstva!

Zakaj močna je do nas njegova
ljubezen

in zvestoba Gospodova traja na veke.

Velikonočno praznovanje v družini

»Družina je temeljni kamen, na katerem nastaja Cerkev. Kajti Cerkev je tam, kjer si ljudje med seboj delijo dobrine, so drug za drugega tu in kjer 'imajo vse skupno'. Če imajo družine odprta vrata, se ta Cerkev razširi. Cerkev raste tam in samo tam, kjer imajo ljudje za bližnjega prostor in čas. Če pa ostane družina zaprta sama vase, kmalu ne bo več Cerkev. Njen egoizem se obrne proti njej sami. Družina se zaduši.«

Potopimo se v skrivnost velikega tedna.

Veliki teden zaključuje postni čas, ki je čas odpovedi, priprave. Žrtev in odpoved imata smisel le takrat, če imata neki cilj. Cilj pa je, da postanemo drugačni ljudje in da se pripravimo na največji krščanski praznik.

V družinah doživljamo post na različne načine: bolj enostavno kuhamo in jemo, skušamo se odpovedati stvarjem, ki so nam všeč, otroke poskušamo odpreti za stisko drugih (namesto sladkarij zberemo denar za misijone...)

Sveto tridnevje

Veliki četrtek

Pred večerjo spomnimo otroke, da je Jezus pred 2000 leti obhajal zadnjo večerjo s svojimi najbližjimi učenci.

Mama vzame v roke kruh in reče: »Kruh jemo vsak dan. Kadar izgovorimo besedo kruh, mislimo pri tem na vse, kar rabimo za življenje. Nešteto zrn je bilo potrebnih, da je nastal ta kruh in veliko truda mnogih neznanih ljudi, da je ta kruh prišel do nas. Kruh je znamenje, da smo med seboj povezani. Vsak košček kruha nas spominja na kruh, ki ga je Jezus na veliki četrtek spremenil v svoje telo in razdelil med prijatelje.«

Oče vzame v roko steklenico z vinom in reče: »Gospod, hvala ti za to vino, ki je sad trte in delo človeških rok. Daješ nam ga za naše praznike. Spominja pa nas tudi, kako si pri zadnji večerji to pijačo spremenil v svojo kri in nam jo dal, da bi nam dajala moč za večno življenje. Zahvaljujemo se ti za te darove in zato molimo: Oče naš, ki...«

Veliki petek

Na veliki petek ob treh popoldne opozorimo otroke, da je to čas, ko je Kristus umrl in se ustavimo v tišini in se mu v molitvi zahvalimo za njegovo žrtev. Z otroki obiščemo tudi cerkev in jim razložimo, zakaj je oltar brez vsakega okrasja in zakaj je tabernakelj odprt in prazen. Skupaj obiščemo božji grob, kjer poskušamo otroke navajati, da doživijo resnost in tišino. Če imamo čas, se udeležimo križevega pota in se tako poglobimo v skrivnost Kristusovega trpljenja.

Če imamo doma križ, lahko otroci uredijo majhen božji grob.

Vsa hrana, ki jo pripravimo, je bolj skromna.

Velika sobota

Blagoslov velikonočnih jedi je nepozaben slovenski običaj, brez katerega bi si težko predstavljali velikonočne praznike. Sicer to ne sodi k bistvu naše vere, pomaga pa nam h globljemu doživljanju velikonočnih resničnosti. Urejeno stanovanje, praznična obleka in priprava jedil, ustvarja v družini vzdušje praznovanja. Ko mama pripravlja jedila za blagoslov, je vsa družina zbrana okrog mize. V košarico polaga jedila in razlaga, kaj posamezna jed pomeni:

KRUH je voščilo, da bi vsak dan preživel v božjem blagoslovu;

POTICA nas spominja na trnovo krono, ki jo je Jezus sprejel za naše odrešenje (trnje – spomin trpljenja, potica – veselega praznovanja);

PIRHI (vsaj eden naj bo rdeče barve) predstavljajo Jezusovo kri. Spominjajo nas na grob, iz katerega je Jezus z lastno močjo vstal in so simbol za rodovitnost v izobilju;

HREN pomeni žeblje, s katerimi so Jezusa pribili na križ;

PRŠUT-MESO je spomin na jagnje, ki so ga jedli Izraelci v noči osvoboditve, je pa tudi spomin na Jezusovo mrtvo telo.

Košarico pogrnmemo z vezenim lepim prtičem, zataknamo šopek nežnega pomladanskega cvetja in odnesemo k blagoslovu.

Zvečer se z otroki udeležimo obredov v temi, ki se začnejo z blagoslovom ognja (otrok doživi skrivnost luči in toplote) – znamenje velikonočne sveče, ki simbolizira vstalega Kristusa.

Naslednji pomembni trenutek je krstno bogoslužje: blagoslov krstne vode in obnovitev krstnih obljub. Otrokom skušamo razložiti pomen, ki ga ima voda: čistost in prenovitev življenja.

Zelo važno je, da otrok doživi te obrede in s tem občuti, da iz zunanjih znamenj diha skrivnost...

Velika noč

Najvažnejše je, da za Veliko noč občutimo veselje nad življenjem. Jezus in njegovo sporočilo sta živa.

Zato moramo v družini vzpostaviti praznično vzdušje, h kateremu vsi prispevamo. Skupaj z otroki okrasimo velikonočno mizo: razprostremo najlepši prt, postavimo cvetice, prižgemo svečo in se svečano oblečeni zberemo k mizi, na kateri so blagoslovljene jedi.

Pred jedjo molimo in otroke opozorimo na simbolne pomene blagoslovljene hrane.

Zajtrk zaužijemo z veliko zbranostjo, tako da lažje okušamo velikonočne jedi.

Po zajtrku lahko otrokom pripovedujemo zgodbo o učencih iz Emavs.

Skupno se nato udeležimo sv. maše, kjer voščimo tudi celotni verski skupnosti. Popoldne pa pojedimo skupaj v prebujajočo se naravo. Odprtih oči in ušes stopajmo skozi gozd, čez polja in travnike, skupaj z otroki se veselimo prebujajočega se življenja. Veselje nad življenjem naj bo izkustvo Velike noči, ker nam ga daje sam Jezus Kristus.

Peter

Pirhi

Dragi otroci!

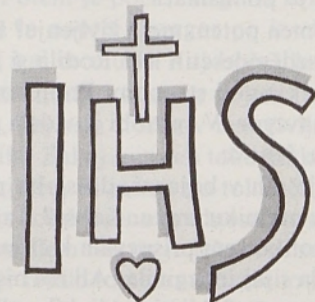
Sami narišite in okrasite pirhe, ki jih boste potem podarili vašim staršem. Motiv naj bo tak, ki je vam najbolj všeč: spomladanske rože, velikonočno jagnje, križ, sveča ali knjiga. Kar vam pač pride na misel.

Vazica

Jajce odprite na ožjem koncu, ga izpraznite, operite, posušite in pobarvajte s čopičem, flomastrom ali kako drugače okrasite. V posodi zmešajte z vodo dobri dve žlici mavca in ga zvrnite na podlago. Vanj porinite pirh. Ko se mavec posuši ga zeleno pobarvajte. Nazadnje vse skupaj polakirajte. V tako vazico se podajo nežne spomladanske cvetlice.

Pirhi s čebeljim voskom!

Nepobarvana surova jajca porišite s pravim čebeljim voskom. Navadno pero segrevajte nad svečo in segretega pritisnite na košček voska, ki se bo nacedil v pero. Nato s peresom rišite po jajcu. Jajce naj ne bo iz hladilnika, ker se bo sicer vosek na peresu prehitro strjeval. Porisano jajce kuhajte v barvi ali čebuljih olupkih. Naj ne vre premočno. Kuhan pirh obrišite z mehko krpo in prikazala se bo risba. Črta bo rahlo rumena in mehka.

PSALM 131

Duh otroštva

Gospod, srce mi ne prevzetuje,
oči se mi ne nosijo visoko;
ne poganjam se za velike reči,
ne za take, ki so zame previsoke.
Marveč sem utešil in umiril svojo dušo,
kakor otrok v naročju svoje matere,
kakor otrok, tako je v meni moja duša.
Upaj, Izrael, v Gospoda;
zdaj in na veke!

ODHODI (2)

Mara Cerar Hull

Pod oknom je žvrgolel ptič. Pesem, ki mu je vrela iz grla, se je prelivala v dolge in kratke note, vzdignila se je v višavo neba in se poglobila v dolino bolečin. Ko je končal svojo pesem, je počakal in prisluhnil. Nekje daleč se je oglasila pesem kot odmev. Ptič je čakal, da je bila odpeta, predno je zopet pričel svojo, dolge in kratke note, visoko in nizko, veselo in žalostno.

Dobro jutro, dan, dobro jutro, ptiček, mu je v mislih rekla Meta. Pozdravljena, svetloba sonca, še ne prelita preko hribov, temveč ležeča kakor dih nad zemljo, obljubljen svetloba življenja.

Kako dolgo, odkar ji je Franca rekla: »Ampak ne vsi, Meta, vsi ne bodo dočakali te obljube,« dva dni, tri, teden dni? Čas je tekel neustavljen, dnevi in noči s prižgano svetilko ob postelji so se prelivali eden v drugega, svet je dihal svoje dolge dihe ustvarjanja, telo je umiralo.

Nekje v tujini je Pavletova sestra pričakovala otroka. Novo življenje se bo pričelo v bolečinah, v kratkem joku novorojenega človeka se bo razlilo med ljudi in stvarstvo, med dogodke, ki ga bodo izoblikovali, in ustvarjalno moč, ki mu bo kipela iz duše. Nekje bo umrl človek.

To je vse, je pomislila.

Kakšen pomen potem moje življenje? Kaj sem ustvarila v dobi sedemdesetih let? Rodila si štiri otroke, je rekel glas nekje pod stropom. Premaknila je glavo in pogledala navzgor. V svetlobi je videla peruti angele, belega sela Jehove.

Pridržala je dih v bojazni, da se bo podoba razprhnila v nič v premiku zraka. Kaj še? Kaj sem pridobila za svet, koliko sem prispevala k človeštvu? Svetloba je izgubila sijaj in izginila. Ali res nisem nič drugega prinesla v ta svet? Ali nisem ljubila, ali nisem trpela? Dve dolgi leti sem trpela v taborišču na Rabu, trpela po nedolžnem, brez krivde. Sovražila si, je rekel glas nekje iz kota. Odvrnila je pogled in zaprla oči. Pojdi proč od mene, Satan, je pomolila.

Ob koncu ljudje vidijo privide, je pomislila. Grlo in ustnice so ji bile suhe, s težavo je požrla malo slin. Obrnila se je proti nočni omarici. Skoraj poln kozarec vode s cevko je stal ob robu. Premaknila je roko in počasi segla po njem. Prsti so se previdno dotaknili stekla. Prisilila je roko, da se je še malo, samo še malo stegnila, dlan je krčevito objela kozarec. Počasi je s tresočo roko prinesla vodo do svojih prsi, z ustnicami našla cevko in pričela piti.

Še pred nekaj dnevi je z lahkoto segla po kozarcu, sedaj pa ji je bil vsak premik bolečina. Izpila je do kon-

ca in vrnila kozarec. Roka je našla le rob omarice, odrihnila je kozarec od sebe in ga spustila. V tišini in ravno predno je kozarec padel na tla, je vedela, da je zgrešila povrsje.

In tako je končano življenje. Majhen premik od tukaj do tam, od trdnih tal v brezmadežno neskončnost.

Stanka je hitrih korakov stopila v sobo in jo pogledala. Odvrnila je pogled, opazila kozarec in spet pogledala mater. V rokah je držala umivalno posodo in vrč, čez ramo je imela obešene brisače.

»Ali ti je padel na tla? No, saj se ni ubil. Pa bi vseeno lahko poklicala, saj veš, da sem vedno tukaj gor ta čas.«

Voda v umivalniku je zapljuskala, ko ga je postavila na stol, in hitro jo je ošinila s pogledom. Boječa, da bi videla njeno nejevoljo, je vedela Meta.

»Umila te bom, ali ne? Boljše se boš počutila.«

Meta je hotela odkimati. Nikdar več se ne bo boljše počutila. A njeno telo je želelo vode, izsušena koža je hrepenela po vlagi.

Iz sosednje sobe je prišel mali Peter, ljubljenec Pavla in Stanke, najljubši vnuk tudi Mete. Bil je enajst let star, angelskega obraza, vesel in živ, kot njeni otroci, ko so bili teh let. Pristopil je k postelji in jo prijel za roko.

»Dobro jutro, Nana, kako se počutiš?«

Ko ni odgovorila, je nadaljeval:

»Danes moram zgodaj v šolo. Prvo uro imam izpit. Popoldne bom pa zgodaj doma. Nobenih telovadnih vaj nimam. Nasvidenje.«

Spustil je njeno roko in stekel iz sobe.

»Veš, mama, Peterček pogreša svojo Nano. Ne ve, zakaj ne govoriš več z njim.«

In ti misliš, da ne razume. Otrok bolje razume kot pa odrasli. Otroci in starši vemo. Pustila je, da ji je hči umila obraz in roke, telo in noge. Topla voda ji je blagodejno oživila kožo, pljuča so se ji sprostila. Globoko je zadihala in rekla:

»Hvala.«

Stanka je premenjala posteljo, kakor so jo naučili v bolnici, najprej eno stran, potem drugo, zrahljala blazine in jo pokrila z rjuho.

»Sedaj te bom pa še s kremo namazala. Poglej, desni bok imaš že kar rdeč, skoraj odrgnjen, ko že več kot teden dni ležiš na njem.«

Ko je končala ji je potegnila odejo do ramen in vprašala:

»Ali naj prinesem malo kave? Take, ki jo imaš najbolj rada, ne turško, ampak navadno mlečno. Kaj praviš?«

*Babica in mladost
(foto Vlastja)*

Meta je odkimala in se skušala obrniti na stran.

»Poslušaj, mama. Nekaj moraš jesti, če že ne gosto hrano pa vsaj kakšno juho ali omako. Mogoče bi kakšen sadni sok, da boš ostala pri moči. Zdravnik je rekel, da te moramo pripraviti, da boš jedla, ker drugače boš imela še večje bolečine, ali razumeš?«

Bolečine? Kaj so telesne bolečine v primeri z duševnimi. Ali moreš ti, hčerka, to razumeti? Kaj mi pomaga, če se bom telesno bolje počutila, če rame in boki in pljuča ne bodo boleli, v prsih pa leži kamen, ki ga ne morem dvigniti?

»Ne misli, da ne razumem, kako si razočarana. Franca nama je povedala, kako te je prizadelo. A zaradi tega ne bi smela obupati. Ti lahko še dolgo živiš, če bi si le sama malo pomagala. Če boš jedla.«

Oh, hčerka, zakaj bi še dolgo živila? Kaj bom s tem dosegla? Ali bom potem bolj vredna božjega prihoda? Ali misliš, da bo Jehova zaradi mene spremenil svoj načrt in prikrajšal čas pričakovanja?

»Popoldne grem k zdravniku, da mi bo dal injekcije za bolečine. Rekel je, naj pridem.«

»Ne,« je rekla Meta.

»Zakaj ne? Lažje ti bo.«

Ostro je pogledala hčer in ji z vsemi močmi prepovedala to zadnje ponižanje.

»Ne.«

Ne bom umirala napol nezavestna, gluha za glasove, slepa za lepoto dneva, poglobljena v nedoumljiv mrak, ujeta v nedostojnost nerazumevanja. Vzdignila je glavo in kar naprej strmela v Stanko.

»Mama! Ne poskušaj me prisiliti, da ti ne bi pomagala.«

Meta je zaprla oči, jih hitro odprla in prikimala. Da, prisilila te bom, ker to je, kar hočem.

»Ne. Ne!« je ponovila.

Stanka jo je gledala, kot bi hotela s pogledom razčleniti materine misli in čustva, razumeti njen beg pred realnostjo. Potem je počasi stegnila roko in jo pobožala po čelu in naprej navzgor po laseh.

»Mama, kaj te muči? Kaj hočeš še dokazati?«

Ne dokazati, hčerka, samo dojeti, razumeti. Razumeti hočem, kaj sem storila v tem življenju. Kaj sem tako sovražila. Zakaj sem se s tako lahkoto predala tistemu prevajalcu, ki je vse zlo tolmačil kot upravičenost, oholost kot posebno prednost, sovraštvo kot pravico. Kje v mojem bistvu je ležalo tisto zrno nezadovoljstva, ki je rodilo to neuravnovešeno jezo nad vsem, kar je naznačevalo nekdanja pravila, zakone? Kje sta se spočela jeza in srd nad nekdanjim socialnim redom in nepravnicami, ki so ji, je verjela, grenile toliko dni in let življenja?

Ne nad vero, moj Bog, nad vero nisem nikdar čutila jeze. Ali nisem vedno verovala v Te, moj Bog? Tudi ko sem odklonila cerkev, sem verovala v Te. A zrno je vendar ležalo nekje v moji naravi, nekje v bistvu samem. Kje je imelo začetek? V tistih letih na Rabu? Ne, še prej nekje. V garanju v hribih, kamor je prispela nepripravljena? Še dalje nazaj. V zavisti mladostnih let, ko se je mlajša sestra poročila pred njo s fantom, v katerega je bila ona tako zaljubljena? Ali pa še prej, ko je spoznala, da ne bo nikdar podedovala majhne kmetije samo zato, ker ni bila možki, četudi je bila najstarejša?

Med tem in onim se je odvrnila najprej od duhovnikov in pozneje od cerkve, potem ko se ji je kaplan posmehnil, nato pa, ko je spoznal, kdo je, zasmejal, ko mu je vsa razbolena povedala o svoji ljubezni. On pa jo je imenoval zavist. Navadna zavist. Ko je Stane prihajal v hišo, je mislila, da prihaja zaradi nje. Verjela je, da je ravno tako zaljubljen v njo, kot je bila ona v njega in da je samo zato govoril s Tončko, ker je bil preveč boječ, da bi jo ogovoril. Ko je spoznala svojo zmoto, užaljena, zopet zapostavljena, odrinjena od središča življenja, je v jezi očitala sestri: "Fanta si mi vzela!" Tončka ji še odgovorila ni. Samo zasmejala se je. Samozavestno in prešerno se je zasmejala nad svojo nespametno starejšo sestro, neotesano zavila oči proti nebu in med hihitanjem odšla na sprehod s fantom. Čez pol leta sta se poročila. In ko je sestra ob porodu umrla, se Meta ni nikdar spovedala škodoželjnosti, ki jo je čutila in katero je držala na srcu kot upravičeno last svojega izhodišča v samostojnost. Verjela je v pravičnost. In po vojni, ko so umirali Domobranci, je tudi verjela, da je njihova smrt klic pravice, maščevanje komunistov le upravičena kazen za njih in njeno trpljenje, globa nezvestobe.

Zakaj je po vojni s takim veseljem ostala v Ljubljani, ko jo je mladi Štamcar vprašal, da bi delala za policijo? Ne samo, da je vedno želela živeti v mestu. Mesto je bilo tista obljubljenega dežela privilegija, ki si ga je mlajša sestra s tako lahkoto pridobila, ona, Meta, pa ga je morala plačati z leti v hribih, s požgano hišo, z razkrojem družine in s trpljenjem na Rabu. Hotela je biti vsaj enkrat ne ob robu temveč v središču dogajanja, želela je doprinesti k novemu redu svoje sile in sposobnosti. Verjela je, da bo njena prisotnost vsaj malo pripomogla k urejevanju novih poti. Zato ji ni bilo mar, da je bila v službi vpisana kot snažilka, "Saj veš, da ti ne moremo ponuditi službo uradnice, ko nimaš nobenih šol," ji je rekel Zore, ki jo je intervjuval. V resnici je bila poluradna obveščevalka.

Kaj si hudega storila v tem življenju? je vprašal angel pod stropom in zaplapolal proti njenemu obrazu.

Nisem vedela! je zastokala in skušala z rokami pokriti obraz. Izvajala sem navodila. Delala sem le, kar so mi ukazali.

Izvrševalka navodil, se je zasmejal Satan v kotu.

Sveti angel, varuh moj, je začela moliti kot nekoč. Bolečina ji je stisnila srce, želodec, oster zarez je presunil njene rame in roke. Saj sem spoznala, četudi pozno, svojo zablodo! Ali se nisem odvrnila od tega dela, ko sem razumela to početje?

Trideset let je dolga doba, je pomislila in prisluhnila, da bi slišala glasove, odgovor. Toda soba je ostala tiha, zrak negiben. Tridesetletna doba, ki naj bi prinesla na zemljo raj in pravico, blagostanje in srečo. Zakaj je tako verjela tem obljubam? Zato ker je hotela verjeti, ker je želela verovati v nekaj, ko ni verovala v nič drugega. Kaj se je zgodilo s temi obljubami? Kam se je razpihnila vzhičenost tistih prvih povojnih let, ko

je mislila, da so njena dejanja potrebna za preureditev družbe?

V začetku je sedela v menzah in govorila z ljudmi, ki so prihajali na večerjo: uradniki, delavci, študenti. Govorila je in poslušala. Prisluškovala je godrnjanjem in pritožbam, razpravam in presojam. Kadar je našla človeka, ki ga je zasledovala policija, ga je zavedla v pogovor in poslala poročilo na pristojno mesto. Nikdar se ni vprašala, kaj se je zgodilo z osebo potem, ko je ni več videla. To je bilo delo drugih. Ona je le izpolnjevala navodila, naloge.

Koliko let je gledala na svoje predstojnike kot na nezmotljive, pravične ljudi, obvarovane pred vsakdanjimi napakami v krogu zakonodajne oblasti in hleplela, da bi bila deležna mesta v tej stopnji načrtov. Funkcionarji v UDB-i so držali usodo in življenja ljudi na svojih dlaneh. Odločali so, kdo bo sedel na uradnih stolčkih in kdo padel z njih, kdo bo govoril in kaj, pisal in kako, živel v tem ali onem kraju, kako dolgo bo kdo čakal na odločbe in kako hitro bodo besede prevedene v prekršek. V tistih sobah in pisarnah so se pisale vloge življenja.

Zakaj trideset let? je vprašal angel v njenem srcu. Zakaj? je zajokala Meta. Zakaj toliko let predno sem začutila odpor?

Zagledala se je v steno in videla obraz poveljnika, dolg, košččen obraz trdih potez in napetih mišic, kjer se je vsak gib izoblikoval v pretiran pomen, vsak nasmeh v poseben vzrok. "Ali res misli," ji je rekel, potem ko je položil njeno poročilo pred sabo na mizo, "da bomo pustili sina Domobranca, da bi postal odvetnik? Mi ne potrebujemo takih ljudi. Mi ne dovoljujemo takim ljudem tista mesta, ki so prihranjena za naše ljudi."

V zaroti se ji je nasmehnil. "Zanje so dobra uradniška mesta, knjigovodstvo in podobno," je nadaljeval in se posmehnil.

V tistem nasmehu in posmehu je Meta spoznala, da je končno prispela, kamor je toliko let želela. Poveljnik je končno z njo delil vso tisto oholost, tisto nadutost privilegiranega razreda, ki je povezovala vse člane UDB-e, tisti egoističen nazor, ki je bil baza samoohranitve teh privilegijev. S takimi nasmehi in posmehi so se tovariši pogovarjali med seboj in odločali o usodi ljudi: prezirljivo, samovoljno, zavedajoč se, da so njihova dejanja nedotakljiva. Bili so gospodarji. Izživljali so se v svoji lastni vlogi. S tistim posmehom jo je poveljnik potegnil v svoj, v njihov krog in ji dal vedeti, da je ona — kaj? se je vprašala in se prestrašila.

Saj jaz nisem taka! je jeknilo nekje globoko v njej.

Dal ji je vedeti, da je Meta, žena več kot šestdesetih let, nekoč le kmetica, do tedaj le izvrševalka navodil, ravno tako pokvarjena kot oni, ravno tako podkupljiva, enako demoralizirana, da je njena duša njim enako popačena, njeno bitje razlaščeno vseh nekdanjih vrlin, njeno srce koprneče le po mogočnosti te družbe, po avtoriteti. Priznal jo je kot sebi enako.

Prispela je in pred seboj zagledala brezno. Nisem taka, nisem tako razdejana, je hotela krikniti.

Poveljnik jo je gledal in čakal. Čakal je njenega nasmeha, odgovora, ona pa je samo strmela v njegov obraz, kot da gleda smrti v oči, prestrašena nad svojo zablodo.

Spoznala sem, kaj sem delala, je rekla angelu.

Ne po svoji moči, je rekel angel v njeni duši. Po milosti božji.

Vrata so se počasi odprla. Stanka je previdno stopila do postelje in jo poklicala:

»Nana? Kako se počutiš?«

Kako mlada je izgledala hči, skoraj otroška. Dolga kita povezana z rdečim trakom ji je visela preko rame, pod roko je držala šolsko torbico. Meta se je poskušala nasmehnuti. Dvignila je roko, da bi se dotaknila kite. Nisem vedela, da imaš tako dolge lase, je rekla v mislih.

»Kaj bi rada, Nana? Ali hočeš malo vode?«

»Vode,« je zaprosila.

Punčka ji je pristavila kozarec in naravnala cevko k ustnicam. Meta je pila in gledala dekle. Saj ni Stanka, je spoznala. Vnukinja Ivanka ji je držala kozarec.

»Hvala, Ivanka,« je spregovorila, ko je končala.

»Oh, Nana, ti govoriš! Ali veš, koliko časa že nisi z nikomer govorila? Mi smo se vsi bali, da nas ne maraš več.«

Meta je segla po otrokovi roki. Koliko veselja je doživela s svojimi vnučki! Leta, ki jih je preživela v tej hiši, so bila njena najlepša. V družini hčere je spet našla del svoje nekdanje sreče, četudi je ni nikdar priznala. Potegnila je Ivankino roko do svojih ustnic in jo poljubila. Nikdar te ne bom videla odraslo, ji je rekla, a ne glasno. Preveč boleče bi bile te besede.

»Kaj bi še rada, Nana?« je vprašala deklica. »Ali naj ti prinesem kaj za jest?«

Kakor njena mama. Zakaj me nihče ne vpraša, če bi rada, da bi mi kdo bral iz Svetega pisma? Zakaj nihče ne moli Gospodove molitve z menoj? Ali ne znaš vse molitve sama? je vprašal angel.

»Oče naš, kateri si v nebesih,« je zašepetala.

Ivanka jo je prestrašeno pogledala.

»Poklicala bom mamó,« je hitro rekla.

Meta pa je kar naprej držala njeno roko in je ni spustila.

»Duhovnika,« je spregovorila.

»Nana, naj pokličem mamó,« je šlo punčki na jok.

»Povej atu. Duhovnika.«

Spustila ji je roko iz objema in s težavo z očmi zasledovala njen umik iz sobe. Uboga, nedotakljiva mladost. Vse njene misli, hotenja so pri njeni materi. Kakor nekoč Stanka. Nič ne ve, koliko hudega, kakšne preizkušnje ji bo prineslo življenje.

Od strani je pristopil duhovnik in se z vijoličasto štolo okrog vratu sklonil nad njo. Zakaj se ti smili mladina? je vprašal. Ona ima vse življenje pred seboj. Čas spreobrnitve se približuje. Z vso gotovostjo se pribli-

Vladimir Kos

Na robu oceana

Pod palmami na robu oceana

je zvon nebes

zatonu potrkaval.

Iz pen je zbiral veter,

tih in zbran,

zardeli šopek zvezdici v pozdrav.

Potem je rekel on (nad cigareto):

»Zakaj imate radi križ,

kristjani?«

In ona,

vsa zavita v pisan plet:

»Mar ni z umorom zaznamenovan?«

Pred novoporočenca cvet hibiskusa

pade.

Bel galeb

iz mraka švigne v valove,

z ribo dvigne se kot blišč.

In sonce dan podpiše, vtisne žig.

»Kot sonce,« rečem ustnicam v temini,

»s krvjo podpiše križ, s krvjo

Ljubezem.

Ta mrtvi človek, živi Božji Sin,

na tretji dan

raztrga smrti vez.«

Tesneje žena k možu se pomakne.

V daljavi čolni ribičev

brnijo

in zvezdice prinesejo v naš mrak

v smehljav zavit

velikonočni sij.

žuje. In v ta čas, ki je namenjen, bodo ujeli vsi. Čas bo ujel vse, mlade in stare. Tudi mene? je vprašala. Ti si že ujeta v ta čas, je rekel in vzdignil roko v blagoslov.

»Mama?« je vprašal Pavel.

Odprla je oči. Zet in hči sta stala ob postelji. Pavlov obraz je bil zaskrbljen, Stankin prestrašen. Le kam je izginil duhovnik? je premišljevala. Saj mu je hotela povedati vse, tudi tisto, kar je nekoč zamolčala. O jezi in sovraštvu. In ljudeh, o katerih je dajala poročila, o bolečinah, ki jih je povzročila. In o pohlepu in škodoželjnosti. Da bo čista kot novo umito telo v božji vodi izpod Gabrovke.

»Umij me,« je zašepetala.

Stanka je pogledala moža in stekla iz sobe. Pavle se je sklonil k njenemu obrazu in vprašal:

»Ali naj pokličem Franco?«

Odkimala je.

»Enega od starešin?«

»Ne.«

«Ivanka je rekla, da ste vprašali za duhovnika,» je rekel tiho, previdno, kot da se boji zmote.

Prikimala je:

»Hvala.«

»Stanka ga ne bo nikdar pustila v hišo,« je rekel Pavle.

Saj je bil že tu, mu je povedala. Ali ga nisi videl? Župnik izpod Gabrovke je bil. Ne prestrašen kot je bil, ko so ga ustrelili, kot so ji povedali, ali samozavesten kot nekoč, temveč le služabnik božji, tak kot je bil, ko je prvič stopil pred oltar.

Stanka se je vrnila s posodo in brisačami. Nežno, previdno ji je začela umivati obraz.

»Ali se bolje počutiš, mama?«

Meta je dvignila najprej eno, potem drugo roko in pustila, da ji je hči umila prste, dlani.

»Poglej, kako gladko, mlado kožo imaš, kakor dojenček. Sedaj ti bom pa še lase počesala, takole, prav narahlo,« je hitela govoriti.

Meta je prijela njene roke in si jih stisnila na prsi.

»Odpusti,« je izpregovorila.

»Mama, kaj naj ti odpustim?«

»Tisto laž.«

»Kakšno laž?« je vprašala Stanka in že dojela materino prošnjo. »Ti nisi nikdar lagala!«

»Laž o tistih papirjih. Propagando.«

»Mama, jaz sem ponosna, da sem ti rešila življenje. Ali ne veš, da bi vse storila za te?«

»Ravno zato mi odpusti.«

V tišini je zaslišala jok. Stanka se je spustila na kolena in naslonila glavo na rob postelje. Krčevito je držala Metine roke in glasno hlipala.

»O, mama. O, mama,« je kar naprej ponavljala.

»Odpusti mi,« je Meta spet zaprosila. Kaj ne veš, da morava vendar raztrgati to vez, predno odidem? Da morava končno odpreti ta zadnja vrata zato, da boš vendarle samostojna, ne več vezana na mojo krivdo, samopresojna? Da boš spoznala tudi ti, kam naju je privedla ta laž, tebe ravno tako kot mene.

»Seveda ti odpustim,« je hči končno izrekla.

Meta se je nasmehnila, spustila njene roke in zaprla oči. Po vsem tem času je vendar razkrila svojo dušo. Neumrljivo dušo. Ne vezano na ta svet, ne kakor telo, čakajočo na prihod temveč odhajajočo, večno vračajočo dušo človeštva, katerega del je bila.

Tema pod vekami je postala črna, dušljiva in hitro je spet pogledala okrog sebe. Soba je bila prazna. Zavesa na oknu se je rahlo vdajala vetru in plapolala kot zastava od stene. Rumena svetloba luči na nočni omari se je prelivala kot voda med stenami, kot valovi za obrežjem je pljuskala sem in tja, zdaj močnejše, zdaj manj.

»Vode,« je zašepetala.

Od nekod se je stegnila roka in ji nastavila cevko na ustnice. Meta je pila in skušala ujeti obraz nad njo. Pavel, je dojela in vprašala:

»Kje je duhovnik?«

»Mama, ne vem, kaj naj naredim,« ji je odgovoril.

»Ustrelili so ga,« mu je povedala. Z mrtvim sem govorila.

»Mama, saj vem.«

»In koliko še.«

»Vem, vem.«

»In jaz tudi.«

»Ne vi, mama, ne vi.«

Prikimala je. Greh, ki sem jih kazala na drugih, jih prelagala na človeštvo, kot da nisem njega del, so moji grehi, večji in težji. Kdo izmed prizadetih mi bo sedaj odpustil?

Globoko je vzdihnila in zahlipala. Solza ji je zdrknila od očesa in se mokro ujela med lase. Zakaj me nihče ne umije?

Črna tema ji je objela srce in jo skušala zadušiti. Hočem luč! Videti hočem luč, je zastokala in odprla oči. Komaj rahla svetloba je dihala za zaveso, rumena svetloba svetilke se je spojevala z jutrom. Previdno je s pogledom poiskala zeta.

»Svečo. Ali ne prižgejo svečo?« je izpregovorila.

Pavel jo je v spoznanju pogledal, se sklonil nad njeno čelo in ga poljubil. Potem je hitro odšel iz sobe in se skoraj takoj vrnil s Stanko. V rokah je držal prižgano svečo.

»Mama, ali si v bolečinah?« je vprašala Stanka.

Meta je prikimala. Tudi to je končno lahko priznala. Ob koncu je vedela, da ji ni več potrebno tajiti bolečine. Čutila je, kako se ji trese telo, kako težko ji bije srce. Na čelu je začutila pot.

Pavel je začel moliti:

»Oče naš, kateri si v nebesih.«

Stanka ga je hitro pogledala in prijela Meto za roko.

»To je samo trenutno, mama. Kmalu bo bolje.«

»Posvečeno bodi tvoje ime,« je zašepetala Meta.

Poslušala je besede Gospodove molitve in pomislila: kakor je v nebesih, tako na zemlji? Zakaj ni tako na zemlji, Gospod? Zakaj nisem doživela oblube, ki si jo dal, o, Jehova?

»Odpusti nam naše dolge,« je molil Pavel.

»Odpusti mi moje dolge, kakor tudi mi odpušča mo,« je zaprosila.

Globoko je zajela zrak in čutila, kako se ji upirajo pljuča.

»Oh, Jehova,« je zastokala z zadnjim dihom, »O, Bog, zakaj si me zapustil!«

Jehova pa se je sklonil k njej in jo kot otroka dvignil v svoje naročje. Položil je njeno boleče srce na svoje srce in ji pokazal množico belih duhov, ki so bili razširjeni ob obzorja do obzorja, svetli kot sonca.

»Poglej,« je spregovoril, »to so moji otroci.«

Meta se je udomačila v njegovem naročju, s pogledom objela generacije človeštva in priznala:

Bog, moj Bog, kako lepi smo Tvoji rodovi.

Konec

Ali je to še informacija?

Po dolgi dobi totalitarizma je demokratizacija lahko nagla in zato nujno nasilna, ali pa mehka, neboleča in zato nujno počasna in nepopolna. Če smo bili vsi zadovoljni, da se je nova slovenska oblast odločila za slednjo — in je s tem Slovincem prihranila čistke in odstranjevanje ljudi s položajev — smó pa prepogostoma jezni, ko vidimo, kaj si nekateri privoščijo v imenu nove svobode in demokracije. Dober zgled nudi poročanje Slovenske RTV. Kazistika je zelo bogata in se neposredno veže na obdobje starega režima, kateremu so RTV in njeni ljudje zvesto služili. Prišle so volitve in manipulacije, mnogi kronisti in komentatorji so pokazali svoje cinično lice ob nerodnostih in naivnostih novopečenih poslancev, potem pa se je to stopnjevalo in dobivalo vse nesramnejše oblike. Izrazni prehud, saj je dovolj, če se spomnimo neštevilnih hudobnih pripomb, pikrih zaključkov, mimogrede izrečenih banalnih sodb, katerih namen je splošna in pavšalna kritika na račun vladajočih, razdiralno pa vpliva na moralo družbe.

Eden takih primerov se je nudil gledalcu 3. TV dnevnika v petek, 3. aprila, ko je bilo na vrsti poročilo o začetku socialdemokratskega kongresa v Mariboru. Slikovni del poročila je govoru dosedanjega predsednika stranke Pučnika posvetilo eno devetino dejanskega časa, takoj potem pa se je kamera — in oči gledalcev — obrnila k pogrnjenim mizam, ki so bile pripravljene za zakusko. Snemalec je z naravnost dobrim čutom za stopnjevanje vizualnega pripovedovanja dokumentiral, kako so se gostje kongresa, socialdemokrati in drugi, bližali obloženim mizam, si polnili krožnike, hrana je silila v prvi plan, kmalu pa je kamera obrnila pozornost spet na mize, kjer so se krožniki postopoma praznili in tudi izpraznili, v nekakšnem žalostnem finalu, kot po poletu roja nenasitnih kobilic. Spretno podtaknjeno sporočilo televizijskim gledalcem je bilo jasno: medtem ko so Slovenci s problemi preživetja, izgubljajo službe in skušajo zaman ohraniti svojim družinam prejšnji standard, se politiki mastijo in zapravljajo denar, ki ne more

biti iz drugih fondov, kot iz javnih. Rezultat: slika je povsem preusmerila pozornost gledalca, da sploh ni sledil vsebinskemu delu poročila, to se pravi Pučnikovemu izvajanju.

To seveda ni poročanje, pa naj se kronist, sindikat in vodstvo RTV še tako sklicujejo na svobodo poročevalca, to je navadna svinjarija, tudi zato, ker se je nekaj povsem podobnega, morda pa za spoznanje manj poudarjeno, zgodilo že na enem prvih mitingov zasovraženege DEMOSA pri Celju. Spet je bil prizadet Pučnik. Skoroda ni važno, kdo je tokrat zakrivil dezinformacijo, toda podpisali so se novinar (ali novinarka), snemalec in monter, toda podpisali so se tudi urednik 3. dnevnika, glavni urednik in končno tudi direktor RTV Slovenija. Kolikor smo lahko zasledili v tisku, ni zadeva imela nobene posledice (na Zahodu bi taka TV ekipa zletela iz službe ali pa dobila vsaj ukor v brk vsej preverjeni svobodi). Niti ni bilo posebnih odmevov, morda se niso pritožili niti prizadeti. To pa ni vzgojno ne za kronista in odgovorne na RTV, ne za politike in niti ne za gledalce. Dolga je še pot za doseg evropske ravni v informaciji in politični kulturi.

Regres v fevdalno družbo?

To je namreč bojazen Tarasa Kermaunerja, ki jo je izrazil v februarjski in marčni številki Tretjega dne, ko je obravnaval problem kulture in odnosa do nje v današnji Sloveniji.

Kermauner se kritično ustavlja zlasti pri politiki kulturnega ministra Capudra: slednji naj ne bi omogočal prehoda raznih umetniških del v javnost (razen svojih, op. T.K.), kar bi po Kermaunerjevem mnenju moral storiti, saj ima njegovo ministrstvo v rokah »škarje in platno« (finančna sredstva) in bi po tej logiki moralo financirati vse, kar je napisano, naslikano, zrežirano, posneto itd.

Capuder bi moral torej podpirati vse, kar izide, četudi je veljavno manj kot nič, drugače se obnaša kot fevdalni gospod. Koliko povprečnežev so po tem ključu v prejšnjem režimu razglasili za velike umetnike? Ubadali so se s svojo umetnostjo, bili finan-

cirani, oblastnikom pa niso delali problemov. Je bila to kulturna politika?

Kaže, da Tarasa Kermaunerja strahno moti dejstvo, da niso upoštevali njegovih smernic in se zato spravlja na vse tiste, ki se ne držijo njegovih načel. Tako napada ne samo Capudra, ampak tudi zamejska pisateljca Rebulu in Pahorja. Slednji naj bi bil celo rasist.

Dvomimo, da bo tako netolerantno zadržanje obrodilo kaj pozitivnega za slovensko kulturo.

Primorski dnevnik in Novi Matajur

Tudi pri teh volitvah je Primorski dnevnik posvetil pozornost vsem strankam, za katere Slovenci volimo. Ne moremo pa reči, da je bil nepristranski. Največ prostora so namreč imeli kandidati, ki so nastopali na italijanskih levičarskih in zelenih listah (Spetič, Fonda, Filipčičeva itd.), posebno pozornost pa je dnevnik posvetil socialistični stranki, ki je, kot znano, kandidirala italijanskega nacionalista Camberja. Kar dvakrat je bil namreč intervjuvan tržaški pokrajinski tajnik PSI Perelli (nekakšen »uradni« kandidat slovenskih socialistov!), enkrat poslanec Renzulli itd. Najmanj prostora pa je bilo posvečenega listi Federalizem, na kateri je nastopila Slovenska skupnost.

Ker pa so časniki PDK-a v dneh, ko so volitve potekale, stavkali, so izdali posebno številko Novega Matajurja, ki izhaja v Benečiji. Tokrat pa je bil Novi Matajur kaj malo »beneški«, saj smo na njegovih straneh videli slike Spetiča, Fonde in Bratine ter obširen intervju s slednjim. Dejansko je list volilce pozval, naj glasujejo za kandidate na italijanskih listah.

Na žalost tako zadržanje dokazuje, da se, po začetnem preplahu ob menjavi oblasti v Sloveniji, levičarski krogi zopet vedejo, kot da bi bili voditelji, celo gospodarji naše skupnosti. Dokazuje tudi, da je edino resnično jamstvo za pluralizacijo in nepristranskost PDK-a v soupravljanju podjetja, ki ta list izdaja. Imenovanje novega urednika, ki naj bi po nekaterih vesteh tokrat bil iz vrst SSK, še ni prava rešitev.

Osem Slovencev za danes

Zdomstvo - Emigracija

Jože Cukalè, pisatelj, slikar in misijonar iz Bengalije

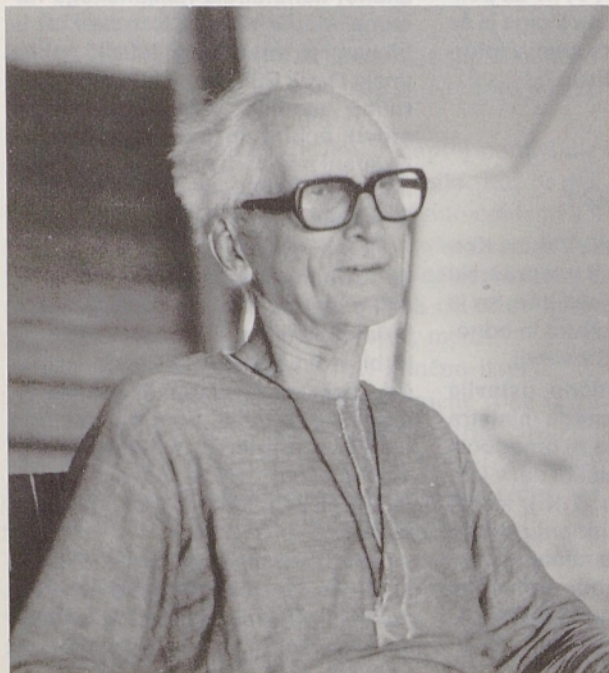
Za to številko je bil pravzaprav namenjen znanstvenik in javni delavec iz Chicaga v ZDA, s katerim sem intervju že opravila, ko je bil na obisku v domovini, ker pa še ni poslal slik, je nanoslo, da predstavljam v dveh zaporednih številkah dva misijonarja... Iz daljne Bengalije, iz Kalkute, je namreč že prišla pošiljka neumornega g. Jožeta Cukaleta. Pa nič za to, saj bo za veliko noč ta njegov intervju še bolj dobrodošel.

Jezuit p. Jože Cukale že trideset let sodeluje z dobro poezijo in zelo zanimivo prozo, vraščeno v prstni indijski svet, v vseh vidnejših emigrantskih publikacijah, zlasti v Meddobju, pa seveda v misijonskem tisku. Znan je tudi kot sodelavec Matere Terezije iz Kalkute, ki ga je poslala pred dvema letoma za poldrugo leto v Sovjetsko zvezo. Znan pa je tudi kot slikar in mislec.

Na današnjega intervjuvanca sem postala posebej pozorna, ko sem pripravljala antologijo emigrantske proze (ta izide letos pri Mohorjevi družbi v Celju) in sem zasledila njegovo ime pod vrsto literarnih sestavkov, vseh z indijsko tematiko. Poslala sem mu vprašalnik in ljubeznivo in prav kmalu mi je odgovoril. Ker pa se — *licentia poetica* — ni vedno držal vprašanj, bo intervju nekoliko »umetnjakarsko neurejen«, saj je, denimo, od 9. do 12. vprašanja odgovoril kar v eni sapi. Popravljati oblike na tako daljavo ni mogoče, torej naj bralci ne zamerijo, če bom večkrat navedla kar sklop vprašanj, nato pa sintetični odgovor, kakor ga je oblikoval pisatelj sam, saj sporočilnosti s tem ni prav nič odvzeto, morda je tako še neposrednejša. G. Cukaletu pa se za pošiljko — s slikami vred — v imenu bralcev toplo zahvaljujem in mu želim veliko uspeha pri njegovem misijonskem delu.

Zora Tavčar

P.S.: V pošiljki je bil priložen tudi akvarel, ki pa v črno belem tisku v Mladiki ne bi uspel. Hvala! Visel bo v atriju Peterlinove dvorane v Trstu.

»Tale Terezijin križec sem zdaj nekje usejal. Ko grem k Tereziji Kalkutski, jo poprosim za drugega.«

Spoštovani gospod Cukale, Vi ste sicer jezuit-misijonar, a hkrati tudi pisatelj in pesnik, slikar in mislec. Več desetletij ste delovali v Indiji, lani pa Vas je mati Terezija, Vaša prijateljica, poslala v Moskvo. Potem sem

zvedela, da Vas moram ponovno iskati v Bengaliji. Dovolj ste torej zanimivi, da Vas postavim v galerijo osebnosti v naši Mladiki. Dovolite, da začnem z Vašo mladostjo: rojeni ste l. 1915 na Cankarjevi Vrhnikih. Iz kakšne družine izhajate? Odkod je Vaš rod? Ste tudi Vi doživljali mladost kot »enajsto šolo pod mostom«?

Naš rod izhaja iz Velikovca na Koroškem, tako mi je pravil oče. Na tiho pa je pristavil, da je njegov ded raje govoril nemško kot domačo koroščino, dokler se ni poročil z Gorenjko iz begunjske okolice in pričel krošnjari po deželi. V župnijskih bukvah v Begunjah stoji verjetno zapisan priimek Zuckerle, če me spomin ne vara.

A človek je podvržen spreminjanju in okolici. Moj ded je prišel do Vrhnik in vzel dekle na Stari Vrhnikih. Nekoč sem povedal očetu, da me neki Starovrhničar kliče za Klobučarjevega. Takrat sem zvedel, da je moj ded imel klobučarno v Borovnici, a je pogorela. Od takrat so jeli gostovati. Moj stari oče je s Cankarjevim očetom botroval pri vrhniški Čitalnici. Devet bratov mojega očeta je začelo vandrat po svetu, od Bosne do Dunaja in do ameriškega Chicaga in Waukegana. Naš oče pa je odšel na Tirolsko in se izučil krojaštva. Oženil se je doma z Micko Grabelškovo iz Horjuljske doline, odšel v Ameriko plačat dolg za novo hišo in se vrnil domov v naročje hude svetovne vojne 1914. leta.

Gospa Zora, vprašujete po karizmi mojega otroštva. Tudi mene so privlačevale vode Cankarjeve Ljubljani in skrivnostno temnem in hladnem Močilniku, še bolj pa izviru Lubije pod Menišijo blizu kartuzijske Bistre. Ko sem spraševal mater, odkod sta se pritepla na svet moja mala dva bratca, me je poslala gledat kлокotajoče izbruhe Retovja in Močilnika. Ta srbeča skrivnost me je vsaj toliko nago-

Gabriel

Morda še priimek *Gabron* (BUNC 81)?

Gallus

Priimek *Galun* (BUNC 81) utegne soditi sem.

Georgius

Naj navedem dativ *sv. Júrinu* (LISI, Njivica).

Gertrudis

Herinja vas pri NM (ATLAS 171/BI).

Gregorius

PIZZAGALLI navaja dve nenavadni priimkovni obliki, ki menda spadata v to poglavje: *Gorghig* → *Georgh* v Ronchi d/L, in *Grgiù* (sic!) → *Gregori* v Repentabru (oboje 170).

Gulielmus

Priimek Vilman (JAKOPIN 1977, 151).

Helena

Dodati je *Sv. Jelene hrib* pri Senožecah (ATLAS I80/A1).

Ioachim

Menda je tu upoštevati tudi priimek *Giohim* (ZSSP LJ), čeprav nam ni točno razlagati oblike in izvira.

Jacobus

1523? *Jakhl* v Kojskem (KOS II, 170); hišna imena *Jakič*, *Jokčeva*, *Jakc* (CONICA, 68); Kaplja vas, »*Jakobsdorf« pri Mokronogu in Kamniku (Ramovš, Konzonantizem, 62).

Joannes

Dodati je imeni naselij *Ánže* pri Krškem (ATLAS 155/A1, KLS III, 125) in *Jánhova* (ATLAS 18/B2, KLS IV, 43), *Janhovsko polje* (ATLAS 18/ B2) pri Gornji Radgoni, gl. še *Ihovski potok*, SVI I, 224.

Hišna imena v nadiškem območju: *Ivánovi*, *Ivančičjovi*, *Vánčiči*, *Vánaci*, *Vaníži*, *Vančóni*, *Vánčjulnovi*, *Vánčini*, *Vančínovi*, *Žuančerji*, *Žuánovi* (ZUANELLA 83/3), po verjetnosti še *Uánežovi*, *Váneži*, *Vanéjzi* (ZUANELLA 83/4).

Justus

Popravek: 15v. CAO popravi v CAP.

Dodatki: 1309? *Iustus de Selocha* (CAP R, c.28v. in59r.); *Iustus Plumaç* (c.39v. in 60r.); *a Çustol Plumaç* (c.44r.); *a Çustol filius Andree* (c.44r.); *a Çustol de Viana* (c.45v.) *pro vino Iusti de R[e]jm* (c.52v.); 1317 *a Iusto Plumacio* (CAP Q, c.22r.), 1319 *Iusto Sarasino* (c.43v.);

Ladislaus

Priimek *Ladava* (Alenka Šivic Dular, *Jugoslovanski priimki s pripono* -(j)ava).

Laurentius

Omeniti je treba še možno metatezo *Lòurek* > *Ròulek* (Kras; Ramovš, Konzonantizem 79).

Morda sodijo sem še priimki *Larič* (ZSSP Metlika, Tolmin), *Larisa* (LJ), *Larisi* (Radovijica, Ilirska Bistrica), *Lariš(i)* (LJ), *Larčič* (Litija), *Loranski* (Metlika), *Lorant* (LJ), *Lorenjak* (MS), *Lorko* (Brežice), *Lovenč* (Šmarje), *Lovič* (LJ), *Lovičič* (LJ), *Lovinšek* (Krško), *Loviščak* (Postojna), *Lovišček* (LJ, Go, Tolmin).

Hišna imena v Terski dolini: *Lorenez*, *Lourigh* (ROTTOLO 1772).

Lucas

KOŠTIÁL 562 navaja še priimke *Leks* na Koroškem, *Lekšun*, *Alekšič* na Štajerskem in *Adlešič* v Beli Krajini.

Marcus

Dodati je 1498 *Ambros Marcobicz*, župan v Drskovčah (KOS II, 244), hišna imena v Terski dolini *Marc(h)*, *Marchig(h)* ter priimek v Teru *Marchiol*, v dokumentih iz XVIII. stol. tudi *Marchioli*, *Marchiollis*.

Margarita

In kaj reči o priimku 1498 *Jacob Mergecz* v Kalu (KOS II, 245)? Prim. *Mergec* v 10. vrsti, 2. stolpu na str. 82.

Maria

Hišno ime 1772 *Marinza* v Terski dolini (ROTTOLO 1772).

Maria Magdalena

Ob hipokoristiku *Lena* (str. 84, stolp 2.) lahko kljub konkurenci z imenom *Alenka* (KEBER 99) lahko navajamo priimke *Lenče* (ZSSP severna Slovenija), tudi ime zaselka na Kozjaku (ATLAS 40/A1); *Lenček* (ZSSP Gorenjska, Notranjska, Črnomelj, LJ), tudi ime zaselka na Pohorju (ATLAS 65/A1), *Lenčkov špik*, gorsko ime pri Jeseniškem Rovtu (ATLAS 55/B2); *Lenkič* (ZSSP Tolmin); *Lenko* (ZSSP Štajerska); *Lencovic* (TS).

Marinus

Hišno ime *Marinel* v Zavarhu (ROTTOLO 1772).

Martinus

Dodati je: 1422-24 *Martin*, *filg Jury de Açido* (XEN, c.6v.). GORIČAR 91 navaja priimka *Mertl*, *Mörtl*. V Ricmanjih je hišno ime *Martíneve*.

Matthæus

Dodati je priimke *Matavžak*, *Matavžek* (Štajerska), *Mate* (LJ), *Matečko*, *Mateko* (Štajerska), *Matus* (Ljubljanska okolica), *Matuš* (Štajerska), *Teuš* (Litija, MB), *Teuž* (Gornji Grad), *Tevc* (Dravograd), *Tevč* (Gornji Grad), *Tevčič* (MB), *Tevš* (Slovenj Gradec, Radovljica, Gornji Grad), *Tevž* (Dravograd, Slovenj Gradec), *Tevžič* (Štajerska).

Matthias

Dodati je še po KOŠTIÁLU 626 *Matjac* (Štajerska), *Matjan* (Gorenjska), *Matjačič* (Primorska), v Terski dolini priimeke in hišna imena *Mattighello* v Podbardu, 1772 *Matiigh*, 1745 *Matig(h)el*.

Mauritius

Šmarca (Ramovš, Konzonantizem 85).

Maurus

1459 *Maur*, *Rainicha maura*, *Mauri*, 1738 *Mauro* di Chialminis/di Villa Nova; 1422-24 *Mauruž de Cruso* (XEN, c. 9r); tudi 1495 *gospodigna mora isluseura* (ČERNEJSKI RKP).

Michael

1422-24 *Michel*, *filg Matus di Açido* (XEN, c. 8r.), 1373 *Miche*/*Michil* (KOS I, 72-78); v XVIII. stol. v Terski dolini so izpričani priimki in hišna imena *Michelino*, *Michelini*, *Michelin*, *Micheliz(z)a*, *Mic(c)ol(l)is*, *Miz(z)a*, *Mice*, *Mize* (pri oblikah na -e je krajšava za latinski *æ* s tedanjo pisavo e). Zveza med temi priimkovnimi oblikami in *Micheligh* (beri: Mihélič) v Bardu (*Mizza Domenico Micheligh* in *Mizza Pietro Micheligh*) je lahko slučajna: vendar je upoštevati, da pogostoma predstavljajo hišna imena v Reziji in Teru starejše oblike slovenskih priimkov v ljudski rabi in ta se pogostoma razlikuje od uradne rabe v cerkvenih knjigah.

Natalis

Hišno ime *Nadaligh* (ROTOLO 1772) spremlja v Bardu priimek *Cher*.

Nicolaus

K priimku *Klavčič* je dodati še tersko pisno varianta *Claucigh* (Bardo, Vizont), *Clauziz* (Vizont); verjetno spada v to poglavje tudi barsko hišno ime 1772 *Colaves*, *Culaues*, *Cusavues* (s predstavlja tu očitnen lapsus), 1779 *Culaves* (ROTOLO 1772, I LML).

Med krajevnimi imeni manjka še *Mevšek* pri Gorjah (KEBER 48).

Notburga

Naselje (Sv.) *Valbúrga*, ljudsko *Šentómpрга* pri Smledniku (KLS II, 389, KEBER 25, 48).

Otho

Ok. 1370 *Ott*, posestnik v Gorici, je osebno ime (KOS II, 115).

Paulus

Priimki *Pavlez*, *Pavlež*, *Pavlač*, *Pavlùc*, *Pavlonovec* (BUNC 81; ZSSP Ø).

Petrus

1499 *Juri Pettekh* v Hudem vrhu (KOS II, 263).

Philippus

Priimek *Lepko* (GORIČAR 91) in *Lepej* (BUNC 81).

Primus

Priimek *Pribožič* (GORIČAR 91; ZSSP Šmarje, Brežice, MB), *Pribošič* (ZSSP LJ, MB), *Pribošek* (Brežice, LJ), *Pribovšek* (LJ), *Pribovšič* (LJ). Enkrateno po sestavi je priimek *Semprimožnik* (ZSSP Kamnik, CE, LJ, Gornji Grad, Ilirska Bistrica), ki je očitno izpeljan iz krajevnega imena s formantom -*nik*.

Quiricus

Redko ime, odsotno v TAGLIAVINIJU, v MARTYROLOGIUM ROMANUM prisotno kot *Quiricus, triennis puellus, et mater eius Julitta, Martyres Tarsi sub Diocletiano, 16 Junii*; pozno latinsko krščansko ime *Quiricus* predstavlja prilagoditev (zaradi ljudskega križanja s *Quirinus*) iz grškega *Kyriakós* in *Kyrikós*, izvedenega iz gr. *kýrios* »gospod« in, kot krščanski apelativ, »Gospod, Bog« s pomenom »Gospodov, posvečen Bogu« (DE FELICE, Nomi d'Italia, volume 3°; I libri di Epoca; 1978 Milano, str. 84).

Ime naselja *Sočérğa* (KLS I, 143; ATLAS 211/A1), gl. S. Pahor, *L'ordinamento territoriale del vescovato di Trieste*, doktorska disertacija na tržaški univerzi v akademskem letu 1962-63, str. 30.

Rupertus

Priimek *Repè* (BUNC 81).

Sabbas

1459 *Dona sabida, done sabid* (sabide?) (ČERNJEJSKI RKP c.32) = *Sabina* (ibidem, c.75.); cgn. 1776 *Sabotig*, 1780 *Sabotic*, 1788 *Sabottig de Lusevera* (I LML).

Salomon

Cgn. *Šolman*, *Žalman*, *Šolamija*, *Šal*, *Šale*, *Šalej*, *Šali* (JAKOPIN 1977, 150, 151).

Sebastianus

Najprej moram preklicati izjavo na str. 118, v drugem odstavku, čež da je ime neizpričano na slovenskem Zahodu: ROTOLO 1772 namreč izpričuje hišna imena oz. priimke *Bas(s)igh*, *Bastian*, *Bastin*.

Nadalje moram dodati ime zaselkov *Boštjan* pri Mojstrani, Vitanju, Idriji, Ljubljani in Podkumu (ATLAS 54/B2, 65/A3, 123/B1, 126/A1 in 131/A2), *Boštjanc* pri Žirovskem vrhu (ATLAS 124/A2), *Boštar* v Tuhinjski dolini (ATLAS 109/A1), *Boštel* pri Črni (ATLAS 61/A2) in ime naselja *Boštétje*, ljudsko *Boštéče*, pri Velikih Laščah (KLS II, 402, ATLAS 166/A2).

Sigmundus

Ime naselja *Žmotiče*, nem. *Sigmontitsch* (Ramovš, *Kratka zgodovina slovenskega jezika I*, Ljubljana 1936, str. 29).

Simon

Priimki *Simlak*, *Simulak*, *Šemlak* (GORIČAR 91; ZSSP Ø). Tu si postavljam vprašanje, kdaj bomo Slovenci dobili popoln seznam slovenskih priimkov: ZSSP je, milo rečeno,

omejeno in zamejeno skrpucalo, sestavljeno s podatki, ki jih je dala (na voljo?) administracija; zgodovina ima vse drugačne zahteve. Quousque tandem?

Valentinus

Priimki *Bolè* (TS), *Bole* (ZSSP vsa Slovenija; TS), *Bol-le* (TS), *Bolec* (ZSSP Šmarje, LJ), *Bòlec* (MS), *Bolek* (Litija, KR), *Bolič* (PT, MB) *Boligač*, *Boligar* (Dolnja Lendava), *Bo-loh* (Tolmin, Idrija?).

Uvod

Tako proučevanje svetovnega jezika je v Sloveniji postalo v glavnem družinsko podjetje ali pa, če se hoče, družinska tradicija. Tako je bilo v Sloveniji v 19. stoletju, ko so se Slovenci začeli zanimati za svoj jezik in ga raziskovali. Leta 1890 je v Ljubljani ustanovilo Klub mladih visokolecov, ki so se ukvarjali s slovenskim jezikom. Glavni poudarek so imeli na slovenski besedi, ki jo so raziskovali in jo razvijali. V Ljubljani je bilo v 19. stoletju mnogo slovenskih mladincev, ki so se ukvarjali s slovenskim jezikom. Glavni poudarek so imeli na slovenski besedi, ki jo so raziskovali in jo razvijali.

Zgodovinski okvir (1918-1945)

Dne 28. oktobra 1918 je bilo v Ljubljani velika narodna zbiranje, ki ga je sklical slovenski Narodni svet, da bi na podlagi pravice narodov do samobodnosti razglasil neodvisnost Slovenije od Avstro-Ogrske in združil s Hrvaško in Srbi habsburško mešarino v novo državo jugoslovansko državo. Slovenski narod je bil združen v Zagrebu. Kasneje se je združil s Srbi v kraljevino SHS s srednjim in jugovzhodnim delom Avstrije.

To leto je postalo Slovenijo v državo, ki je bila zgodovinski očiščena, na podlagi česar je bilo pripravljeno novo ustavo. Slovenski narod je bil združen v Zagrebu. Kasneje se je združil s Srbi v kraljevino SHS s srednjim in jugovzhodnim delom Avstrije.

Slovenski narod je bil združen v Zagrebu. Kasneje se je združil s Srbi v kraljevino SHS s srednjim in jugovzhodnim delom Avstrije.

SLOVARČEK STROKOVNIH IZRAZOV

<i>aferéza</i>	opuščanje začetnega glasu ali zloga v imenu
<i>apókopa</i>	opuščanje končnega glasu ali zloga v imenu
<i>dendroním</i>	drevesno ime
<i>fitoním</i>	rastlinsko ime
<i>formánt</i>	pripona ali sklop besedotvornih prvin, značilna za tvorbo sestavljenih imenskih oblik
<i>hagioním</i>	svetniško ime
<i>hibrid</i>	ime, sestavljeno iz delov, ki pripadajo dvema različnima jezikoma
<i>hipokorístik</i>	krajša, klicna, ljubkovalna imenska oblika
<i>interferénca</i>	vpliv drugačne, v glavnem drugojezične podstave ali prvine
<i>metatéza</i>	premet, zamenjava mesta glasov v besedi (<i>Bened-: Beden-</i>)
<i>metronímik</i>	ime, ki je sestavljeno z materinim, z ženskim imenom (<i>Klara: Klarič</i>)
<i>mikrotoponím</i>	ledinsko ime, ime manjših zemljepisnih enot in krajev
<i>onomástika</i>	imenoslovje
<i>oroním</i>	gorsko ime
<i>osmóza</i>	sovpadanje imenskih oblik različnega izvira, v glavnem večjezičnega
<i>patronímik</i>	ime, ki je sestavljeno z očetovim, z moškim imenom (<i>Ivan: Ivanič, Ivančič</i>)
<i>sinkópa</i>	opuščanje glasu ali sklopa glasov v notranjosti besede
<i>toponím</i>	krajevno ime
<i>toponomástika</i>	krajevno imenoslovje
<i>zooním</i>	živalsko ime

varjala, kot so Cankarja kapeljni. A ostala je zaprta s sedmerimi pečati še precej let.

Spadate med učence slovitih Škofovih zavodov v Šentvidu. Med profesorji ste imeli tudi znane kulturne osebnosti, kot romanista Jakoba Šolarja, slavista Antona Breznika in zgodovinarja Maksa Miklavčiča. Kako so se Vam vtisnili v spomin? Kako se spominjate življenja v tem škofijskem zavodu? Je vladala prevelika strogost ali pa ste študentje imeli tam sproščeno in polno mladost? Katerih sošolcev se posebej spominjate?

Za dve leti me je sprejela — vagonarja — klasična gimnazija pri Tivoliju v Ljubljani. Profesor dr. Peter Kozina je rad zahajal merit obleke k mojemu očetu, k materi v kuhinjo pa jest klobase in sva se kar dobro razumela. Imam v spominu klasično lepi obraz profesorja slovenščine dr. Kolariča, za nemščino pa strogega Sovreta in pedagoško solidna dr. Grafenauerja in dr. Osana. V tretji razred so me pa sprejeli šentiviški Zavodi, kjer sem po besedah dr. A. Čepona pognal prave korenine. O tem enkratnem slovenskem izobraževalnem kolegiju se je najlepše izpovedal veliki kulturnik slovenstva dr. Tine Debeljak:

Zavodi beli kot labodi
bleščé se v soncu sred polja,
kjerkoli romamo, povsodi
blesk sončnih kril pred nami hodi
kot pred izgnanci luč z neba...

Bistro oko študentov je zaznalo, da eden profesorjev bedi in študira pozno v noč. Razsvetljeno okno je bilo last prof. Jaka Šolarja, takrat je bil njegov predmet srbohrvaščina. S kakšnim zanosom sem pri njem citiral Hasan-Aginico, ali Njegošev Črnogorski vjenac, ki ga še danes občasno porabljam v angleščini ali bengalščini — »Kájite se, dok imate dana, dok je doba, djeco, kajite se, kájite se, dok nije pozvana duša k Onom, koji nebo trese, kajite se, jer bo zora rana, nač' če mnogog, kud za vazda gre se, kajite se...«

Kadar smo hoteli spraviti dr. Breznika v posebno dobro voljo, smo ga pobarali, »kaj so mu mati v nedeljo povedali?«. Vsako nedeljo se je napotil peš iz Št. Vida k njej. Sivomodre oči so se spremenile tedaj v čisto sinjino in tisti dan je prinesel konec sitnemu izpraševanju in prisluhnili smo branju slovenskih klasikov...

Breznik je precej gradil na moje pesniške prvence in mi prinašal Našo Zvezdo v razred. Menda je nazadnje sklenil roke nad mojimi verzi, pa se je vendar še dolgo zanimal zame. Dvakrat je bil pri nas doma, ker je hotel slišati domačo zvočno govorico naše matere, in jo spraševal, če ve za pomen Cankarjevih besed »ti boš skezála!«... Šla sva tudi v Verd k Žitkovim. To staro slovensko ime ga je opajalo in zbiratelj Čiste slovenščine bi rad ugotovil zgodovino Žitkovega rodu. Svetniški Breznik pa nam je mladim strežnikom ostal v svoji neizbrisni duhovni ekstazi, ko je daroval jutranjo daritev in molil in ponavljal — suscipe, suscipe...

Enkrat na mesec je bila naša najlepša zgodovinska ura pri profesorju dr. Miklavčiču. Tista ura je bila nekaka teologija zgodovine. Njegov že itak blede obraz (zaradi bolezni na ledvicah) je dobil poteze Spremenjenja. To so bili trenutki, ko nam je predstavil Kristusa, ki so ga srečavali prekroki Stare zaveze in je postal osrednji dogodek človeške zgodovine ter se prelil v misterij vere. Njegova mehka be-

sesta je udarjala v tihoto naših občutenj, da bi lahko rekel z Njegošem — »niti pisnu, niti zubi škrinu...« Kako smo ga potrebovali, kajti nedeljski govori so bili puščavniško suhi v sicer lepi kapeli svetega Stanislava.

Živžav našega nižješolstva je utihnil pred visokošolci, na katere smo gledali z nekim oddaljenim spoštovanjem. A sem med njimi našel mnogo toplote. Brillantni značaj najvidnejšega in morda najbolj uspešnega študenta Francea Sveta me je fasciniral. Uvedel me je tudi v skrivnost lepopisja. Ta čudoviti človek je bil doma iz Slavine na Krasu. Umril je nanaglo za jetiko »millienaris« kot duhovnik tržaške škofije. Po njegovi smrti sva stopila v svaštvo, ker je moja sestra poročila njegovega bratranca. Njegovi kolegi so bili Vičič, Požar in Bidovec, brat mučenca in še kateri. ... Hon hoi dheoi filúsin... mlad umrje, kogar ljubijo nebesa...

Dobro so mi v spominu sošolci Lavrač, Penca, Eržen, Kozina, Kunstelj, Benkovič in Čeledin. Zadnji je padel med partizani pod italijanskimi krogli, kamniškega Benkoviča so ustrelili Nemci kot talca. Srednji med njimi po abecednem redu sem preživel. Božji režiser me je še naprej hotel na odru in Njegovo skrivnostno zakulisje mi daje misliti, zakaj.

Pri urejevanju Domačih vaj mi je stal ob strani Lado Novak s sodelavci — Kunstljem, ki se je pozneje dobro razvijal v Mladiki in Domu in svetu, Martinom Jevnikarjem — zdaj slovenskim kulturnikom in univerzitetnem profesorjem.

Poleg študija se je naša mladost izživljala na športnem igrišču in v Palestri. Plavanje in bradlja sta bila moja priljubljena lahka atletika. Pritegoval me je dramski oder in Shakespeare, Gogolj, P. Claudel. Domači klasiki so bili naši prijatelji.

Ali ste se za svoj poklic odločili brez kolebanja? Kakšni so Vaši spomini na bogoslovna leta? Tudi tam ste imeli znamenite profesorje. Katere bi izpostavili? Gotovo ste se vključili v eno od takrat živahno delujočih študentskih katoliških organizacij. Ste bili mladeč, stražar ali zarjan? Kako danes presoimate tisto duhovno vretje?

»Lepše ljubezni na svetu ni,
kot je ljubezen študentovska.«

Morda sem te vrstice bral pri Preglju, morda smo jih peli študentje obenem z Gaudeamus igitur ali pa grško O Ke hedóne, ke hedóne, in vsebine teh so tudi v meni odmevale. Nekoč sem potrkal na vrata prof. Šolarja. Sprejel me je, sam zakopan med revije, knjige, skripta in papirje s prijaznim nasmehom, tako da je nemajhna napetost v še-stošolcu takoj splahnela.

»Močno me privlačuje misel, postati duhovnik, pa se zmerom kje kaj...« »das ewig weibliche zieht uns heran«, je dopolnil mojo sentenco. Hvaležno sem mu prikimal. »Če se niste nikoli zaljubili v kako solzo, ne smete v semenišče.« Rožnati obraz in njegov odkriti pogled je eksorciral moj problem.

Res. V globinah je zmerom odsevala skrivnost, ki je nisem nikomur razodel, pa so jo drugi ugani. Molitev in žrtve očetove, ko se je do polnoči sklanjal nad svojo singerco, od žuljev motik otrdele roke moje matere, ki je vsako jutro našla urico časa za cerkev, morda molitve sester iz Karmela, vrvi zvonov, na katere sem se tako rad obešal, cinglajoči lestenci iz češkega stekla so kar naprej pozvanjali v meni kot tempeljski zvonovi. Kako naj pozabim baročne oltarje na slovenskih višinah, kamor smo se s fanti in de-

»Br. Benedict, ki se pripravlja za teologijo, in naš prvoobhajanec«.

kleti zaleteli o počitnicah in trkali na farovška vrata s "pauer studiosus sum, peto viaticum..." Vse to je zorelo v neki velik smisel.

A kadar so stopale kakšne posebne lepote med mano in klicem, sem odšel na božjo pot k Gospej višarski, največkrat pa na Brezje. Ujela mi je srce z očmi svojimi sinjimi; ko sem zrl za lepoto tam na pragu moje mladosti, sem nekje zapisal: "Ni lepšega kot ljubezen študentska".

In Ona, Gospa z Brezij, mi je zmerom potrdila: Imaš prav — NI LEPŠE LJUBEZNI, KOT JE LJUBEZEN ŠTUDENTOVSKA...

IN MOJI PROFESORJI?

Tako živo stoji pred menoj v brezhiben frak oblečen in s čudovito prečko srebrnih las, s patricijskim nosom dr. Lukman, profesor patologije. Melodioznost njegove priljubljene "v Šmihelu pa kajžico 'mam" je lila preko ust poduhovljenega vizionarja in diplomata dr. Ehrlicha, človeka tisočih idej, ki so mu nekateri, do njega nerazpoloženi bogoslovci — tudi zaradi preobloženosti apostolata med najrevnejšimi — nadeli priimek — "zmešanec". Vem, da je molil pri misijonskem seminarju za nas, pa se mu še sanjalo ni, da bo kopica njegovih poslušalcev zašla na Kitajsko in v Azijo, preden je šla skozi formacijo Ignacijeve ali Vincencijeve šole. Dr. Turkove zgodovinske ure me niso prepričale, preveč je bilo krivic na strani ortodoksije, a vse je moralo biti na katoliških bregovih prav! A vrzel sta mi nadomestila dr. A. Ušeničnik in zanimivi dr. Ujčič, spovednik dunajskega cesarskega dvora.

Posebno mesto, pa ne le v meni, tudi v srcu mnogih semeniščnikov pa ima naš "ata", Nadrah. Čudovito staroslovensko ime Namdrag se je skrotovičilo v Nadraha, a nam

je ostal zmerom "naš drag". Na tepežni dan smo ga nekega večera pokrili z odejo in ponevedoma mahali po njem. Odšel je tiho in mirno in ni nikdar niti z besedico omenil naše nerazsodne neumnosti. Ko pa smo ob večerih prepevali narodne, je rad poslušal melodije, skrit neke za vogalom, le včasih nas je opomnil: "Vsaj okna zaprite, da se ne bodo branjevke pohujševale, ko pojete samo zaljubljen". Volilni boji pri Ciril-Methodijskem društvu so ga skrbeli, ker so ga strašili, da smo med njimi nekateri Kocbekovci. Za literaturo navdušeni smo se takrat potegnili v svoj klub, ki ga je vodil pisatelj France Kunstelj, z Mavsarjem, Štrubljem, Poldo, Rozmanom, Logarjem in še nekaterimi okrog *Nove setve*. Bolj kot k Mladcem, Danici ali Zariji sem se nagibal k Stražarjem. Moj prijatelj dr. A.Š. — prijatelj Peterlina in V. Beličiča — iz kanadske Ottawe mi piše iz svojega UNESCO urada: "Organiziral sem ministra Rupla obisk na zunanjem ministrstvu in ga tudi spremljal pri pogovorih — zaveden Slovenec, a velik nasprotnik vsega, kar diši po katolištvu... Zdaj nas je še okrog 45 Stražarjev. Ponosen sem, da nam celo zgodovina priznava, da smo bili edini dosledni na slovenski liniji. Tudi nismo imeli med sabo izdajalca, kar pa ni mogoče reči o tistih iz Tomčevega tabora... Vendar smo zdaj vsi na isti liniji..."

Kako ste doživljali vojna in revolucijska leta? Ste bili aktivno soudeleženi ali le opazovalec? Kako ste gledali na OF?

Kot mlad kaplan v Gornjem Logatcu sem čutil, da smo politično zelo polarizirani. Zavedno sem razumel, da je duhovnik ČLOVEK ZA DRUGE. Komunistov skoraj ni bilo, a šli smo se klerikalce in liberalce, vsaj ob volitvah, čeprav potem spet "vse tiho je bilo". Rad sem imel ljudi z obeh strani in radi smo se imeli. A včasih sem slišal kakega političnega veljaka — "Jože, ali smo ali nismo"... Ostrina evangelija je v takem nabijanju otopela.

Živeli smo v travmi tistega Velikega petka, ko so "fascis cum securi" — italijanske horde poplavile naše svobodne ceste in je nadutost kljukastega križa vkovala pol Slovenije v svoj železni molk. V začetku smo vsi skočili skupaj in se posvetovali, kako naj organiziramo bojkot, kako se povezati v trojke, pa smo se kmalu tudi razšli. Opazili smo med sabo tudi tiste, ki so včasih hvalili Hitlerja in so obstali krepko na levici. In ti so bili najglasnejši. Nismo si zaupali. Pakt med Molotovom in Ribbentpom nas je še bolj presenetil. Prepoved Pija XI., naj se izogibamo "la main tendu" komunistov, nam je bila zelo prisotna, saj smo že na fakulteti občutili komunistično taktiko in se krepko pretepali z njimi. Na fari pa smo organizirali kmečko Katoliško akcijo in Marijina kongregacija je bila številna, čeprav manj izgrajena. Uprl sem se pozdravljati "alla romana" in kar prijetno mi je bilo, da so me italijanske vojaške straže šikanirale.

Hitler je napadel Sovjete, po Ljubljani pa so jeli padati prvaki slovenstva na obeh straneh. Padel je profesor Ehrlich, padla sta dva prijatelja duhovnika, ki sta mi asistiral na moji novi maši — Tonče Šinkarjev in Jože Geoheli. Okrog Št. Jošta, o katerem sem sanjal, da bo moj revir, kjer bom kot župnik cvetočega vinograda, so pričeli partični mobilizirati in nasprotnike pobijati. Takrat je v Šentjoščanih zavrelo. Duh puntarjev jih je prevzel, in ker si tudi Italijani niso upali na nevarne hribovite obronke, so se župljani organizirali k oboroženi obrambi. V Logatcu pa so pošiljali okupatorji naše najboljše može v Palmanovo in na Rab v taborišča. Moji fantje iz Kat. akcije so se vračali iz partizanske prisile in se ustavljali pri meni. Jel sem jih po-

šiljati v Ljubljano. Vaške straže so bile zametek poznejših domobranskih odredov.

Postal sem član Slovenske Legije obenem z inž. Martinjakom; to je bil naš "underground". Tam nekje na vrhu sta bila Šmajd in Duhovnik. Ta zgodba je za ta zapis predolga; Duhovnik je kmalu zgorel v Mauthausenu, Šmajda so ob koncu vojne ugrabili v Trstu in ubili, inž. Martinjak pa je obsedel osem let v samici, mene pa je Gospod odbiral za nekaj drugega. A preden sem vstopil v eksodus 1945, se je namnožilo toliko travm, ki sem jih odplačeval po Furlaniji in kasneje po Indiji, zmerom pa sem čutil senco božje dlani nad sabo.

Učitelj iz šole v hribih, kjer je v svojstvu komisarja zbiral partizanske odrede, me je zaupno prosil, naj mu preskrbim nekaj kirurgičnih instrumentov, ker ima ranjene partizane. Poslal sem jih po neki zelo pobožni ženi, ki ni veliko razumela, pa ji je ušlo izpod zob: "Z bažjo pamačjo bomo vse farje in belo hardo pabíl..." — Sic!

Kot protiuslugo sem bral pred leti v Dnevniku pod takirko odgovornega tov. Medena poročilo neke dopisnice, da sem obhajal svoje vernike s krvavimi rokami, obtožen prav tako, kakor tudi moj prijatelj Vinko Zaletel sodelovanja s Črno roko. Pa je že bolje tako, kako naj sicer posvojim tiste evangeljske besede — "Blagor Vam, ko bodo proti vam vse vrste lažnivosti govorili..."

Ob nastopu komunističnega režima ste odšli v emigracijo. Ste odšli sami ali v velikem eksodusu maja '45? L. 1946 Vas najdemo v Rimu kot novica jezuitskega reda. Zakaj ste izbrali prav Družbo Jezusovo? Na kateri univerzi ste študirali? Ste se udeleževali življenja rimskih Slovencev v tistih letih?

Baje ste želeli v misijone na Japonsko, ker ste se bali hude vročine v Afriki in Indiji, poslali pa so Vas prav v vročo Indijo. V štiridesetih letih ste se gotovo dobro aklimatizirali na nešteti postojankah indijskega podkontinenta. Bi jih nekaj našeli? Kje ste bili najdlje? Kje Vam je bilo najlepše in kje najtežje?

Z bratoma sva igrala pri Juliju Cezarju, v režiji pisateljice Kunstlja. Ne verjamem, da sem bratu Francetu in Janezu, ki so mu rekli zaradi lepega tenorja "vrhniški Gigli", citiral odlomek iz pogovora med Brutom in Kasijem — "če vidiva se spet, se nasmehljava, če ne pa prav, da vzela sva slovo" — a naše slovo je bilo polno upa in strahu, in bilo je zadnje, ko smo se vzpenjali proti ljubeljskemu predoru. V Celovec še ni prispela depeša maršala Aleksandra, ker domobrancev v Celovcu še ni bilo, a verjetno se je major Johnson že razgovarjal s Titovimi oficirji o morebitni predaji. Dr. M. Poštovan in jaz sva spremljala konvoj slovenskih beguncev iz Celovca v Videm in dalje do Moniga v Furlaniji.

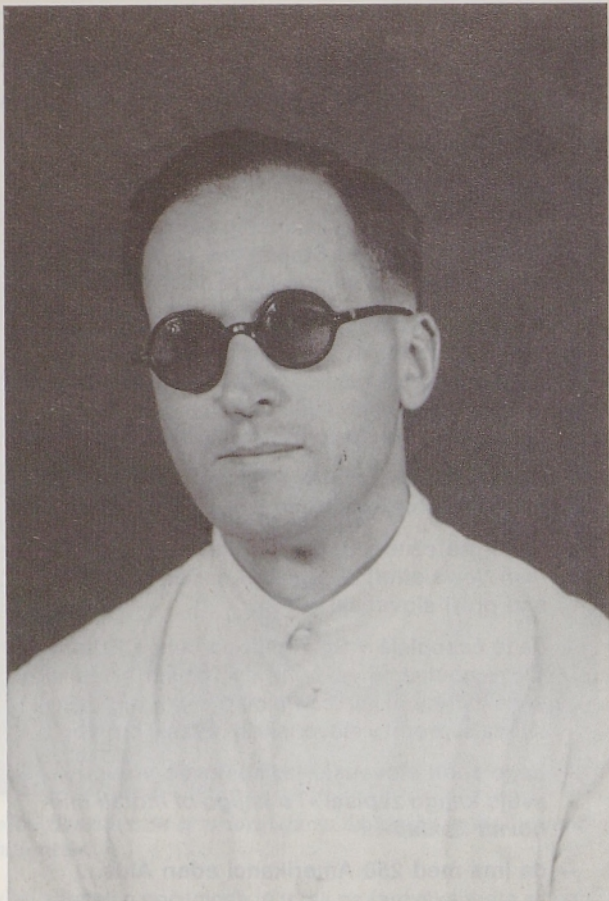
Tisoči naših ljudi z otroki in družinami so se razsuli v jok, ko smo zvedeli, kaj se dogaja na Vetrinjskem polju. To je bil krik Izraela, ki so mu grozile egiptovske drhali in njegov Faraon. Razgledani dr. Odar nas je še huje prese-netil s preroško izjavo — "Nikoli se ne bomo več vrnili." Boril sem se sam s seboj in boril sem se z Bogom. Precej sem bil podoben Ignacijju, ko je padla njegova Pampelona, ko je ostal v postelji z razbitimi koleni in razklanimi sanjami.

Umiril sem se šele po enem letu na duhovnih vajah, v Rimu. Preštel sem postaje svojih poti. In kakor potoplje-

V slovenska obzorja in čez

Mogoče ne veste, da...

- da je ob nezaupnici vladnemu predsedniku Peterletu v Mozirju na Štajerskem že čakala godba, da pozdravi zmago kandidata Voljča...
- da je v vzhodni Nemčiji, bivši Nemški demokratični republiki, izšla knjiga z 867 stranmi, iz katere izhaja, da je 3000 protestantskih pastorjev od skupnih 4000 bilo informatorjev tajne policije *Staatssicherheit (Stasi)*...
- da je v Rio de Janeiro 83% katoličanov, a da jih mašo obiskuje samo 6%...
- da je pretežno v angleščini pisani list *Slovenian Newsletter*, ki izhaja v Londonu, začel pisati proti slovenski vladi...
- da je časopisje v Sloveniji, na čelu s Primorskimi novicami, reklamiralo tržaški protislovenski dnevnik *Il Piccolo* ob njegovem poskusu, da bi prodril v slovenski in hrvaški prostor...
- da je znan slovenski jezikoslovec v uvodu v svojo knjigo zapisal »*To knjigo bi morali imenovati Zaklad*«...
- da ima med 250 Amerikanci eden Aids...
- da je veliki mojster italijanskega framasonstva izjavil, da bo na prihodnjih volitvah volil za Craxijeve socialiste, kar je samo potrdilo mnenje, da je italijanski socializem pod framasonskim vplivom...
- da je skupina slovenskih turistov iz Kanade, ko je letovala v Cancunu v Mehiki, v času svojega bivanja izpostavila slovensko zastavo na vrhu hotela Carrousel...
- da letos poteka štiristoletnica smrti znamenitega češkega reformatorja in vzgojitelja Jana Amosa Komenskega (Comeniusa)...
- da je BBCjevo televizijsko omrežje konec februarja in v začetku marca predvajalo daljšo zgodovinsko oddajo o Titovem liku, v kateri je bil mož prikazan kot veliki šarlatan, ki je izigral Vzhod in Zahod (pri oddaji sta sodelovala tudi Slovenca Ljubo Sirc in Igor Vrabec)...
- da so dela srbskih književnikov najcenejša v zagrebških knjigarnah (in verjetno dela hrvaških književnikov najcenejša v beograjskih)...
- da se na ameriških univerzah samo 1% študentov uči kakega tujega jezika...
- da je bilo na Češkoslovaškem med letom 1949 in koncem marksističnega režima tajno posvečenih 260 duhovnikov in 16 škofov, kar predstavlja danes za Cerkev poseben problem...

»Zdaj sem že veliko bolj plešast in siv, odkar hodim po 24. Parganasu.«

no mesto se je dvignila misel na misijone, ki je dolgo podzavestno stala v meni. Edinstvena prilika, napraviti nekaj velikega za Boga.

Misijoni? Kam med tolikimi gostosevci? Katera zvezda me najbolj priteguje. Japonska? Igra Praznik Cvetočih češenj Takeda Izuma me je nagovarjala. A šele v novicijatu pri Vicenzi je indijska zvezda zasijala močnejše. Jezuiti so mi bili najbolj oddaljeni zaradi svojega aristokratskega intelektualizma, a najbližji zaradi svoje ignacijsko prodorne duhovnosti. Namesto daljnih študij so me poslali med naše študente v Bologno in pozneje v Neapelj, blizu Salerna v begunsko taborišče, da čakam na vizum za Indijo. To je bil moj po-novicijski "ministry" (služba).

Danes živite v Bengaliji pod Himalajo, v Kalkuti, bliizu nesrečnega Bangladeša. Se te ujme dotaknejo tudi Vaše dežele? Kakšna pokrajina je to? In kakšen je njen človek? V kakšnih socialnih in kulturnih razmerah živi? Gre za etnično in versko mešano pokrajino?

Pred leti sem na hodnikih ljubljanske kirurgije, kjer je ležal tudi moj mož, spoznala indijskega misijonarja p. Lojzeta Demšarja in njegovega brata duhovnika. Po operaciji sta celo z mojim možem ležala v isti sobi. Ste tega zenimivega, bradatega in svetniškega možička osebno poznali? Kaj bi povedali o njem?

Jezuitski asistent celotne Jezusove Družbe p. A. Prešeren, ta neugnani borec za svobodno Slovenijo in osebni

prijatelj velikega Pija XII. mi je izposloval vizo za Indijo. Bil sem "zadnji Mohikanec", ki se je pridružil slovensko-hrvatskemu misijonu v letu 1950.

Bengalci niso čista rasa, marveč močno pomešani z njih severovzhodom, ki je mongolski. Zato pa jih to stapljanje napravlja lepe, stasite in ustvarjalne, morda pa tudi šibkega značaja. Prijazni in gostoljubni so ti ljudje, in kadar sklenejo prijateljstvo, potem ta vez drži do konca. Kalkuta, mesto Radosti, kakor ga imenuje avtor Lapièrre, je kraj, kamor se tuji zmerom radi povračajo. Skrivnostna Moskva me v enem letu ni dovolj osvojila in zakavkaške planine s svojimi jutranjimi in večernimi krasotami me niso tako vsrkale vase, da se ne bi vsak dan domotožno spomnil te metropole s svojo kozmopolitsko naturo starih palač, Gangesa, čez katerega se razpenja Howrah most s svojimi srebrnimi perutmi. Ni čuda, da mi je p. Lojzek Demšarjev potožil iz svoje bolniške sobe v Borovnici: "Zakaj nisem ostal v moji Bengaliji, a zdaj nazaj ne morem več." Hotel je reči s pesnikom Markom Pavčkom — "vsak dan me je manj" —. Tako mu je prirasla k srcu Bengalija in njeni ljudje. To je pač veselje poklica, za katerega se misijonar nikdar ne more dovolj zahvaliti Bogu: da ga je poklical iz daljne dežele med tiste, kateri so srcu Boga najbližji — ubogi in zapostavljeni, lačni in žejni pravice in ljubezni. In p. Demšar je imel "srce večje kot glavo", da se je popolnoma razdal in postal vsakemu vse.

Moja najlepša postaja je bila tudi, kot se navadno zgodi, najtežja. Zbolel sem za kolero. Ure in ure daleč ni bilo zdravnika tam v Bodipurju v Beng. zalivu. Pa se dvigne v noči in hodi skozi polja kač p. Lojze in mi prinese po štirih urah hoje popotnico. Ob taki priliki ga slišim — "Kako sem utrujen, a kako srečen!" Oba sva čutila, kako Nekdo drug prijema vesla v svoje roke in vodi našega življenja čolne...

V čem obstaja Vaše misijonsko delo? Kako se Vaš misijon preživlja? Ali Indijec zlahka sprejema krščanstvo? Indija danes preživlja hude narodnostne in verske pretrese. Ali to zelo ovira Vaše delo?

Nekdo je zapisal o Vas: »Živahen in zgovoren. Slovenec in Indijec. Misijonar in filozof. Izreden poznavalec bengalske miselnosti. Njihov je. Prilagodil se jim je v govorici, načinu oblačenja, prehrani in obnašanju.« Prihaja ta Vaša indijskost do izraza tudi v Vašem slikarstvu, katerega v Sloveniji ne poznamo? Slovenski jezuiti imajo v Vas že drugega slikarja, poleg p. Rupnika. Je tematika Vaših slik izrazito indijska? Ali je v njej tudi kaj slovenskega spomina?

Bolj ste v slovenskem katoliškem tisku poznani kot pisec. Nekaj imenitnih kratkih proz z indijsko tematiko sem brala v argentinskem tisku. Objavljali ste že v predvojni Mladiki in v Domu in svetlu. Ali Vas je v pisanje kdo uvajal? Ste se družili s takratnimi literati? Ne bi bil že čas, da bi Vas domovina predstavila z Vašim zbranim delom, predvsem proznim?

Še en zanimiv citat o Vas: »Pri vstopu v cerkev sezuje opanke in bos pristopi k oltarju. Sedé na tleh moli s svojimi verniki in poje bengalske pesmi. V bogoslužje uvaja izbrane Tagorejeve speve. Krščanstvo cepi na indijsko kulturo neslišno in potrpežljivo; ne predstavlja ga kot nauk, temveč predvsem pričuje za krščanske ideale,« tako je zapisal o Vas takratni jezuitski pro-

»Starejša slika med p. Eatonom in našo s. Lancio«.

vincial Jože Kokalj. Ste se ukvarjali tudi z indijsko miselnostjo? Ste o tem tudi pisali? Kaj Vas kot misleca najbolj vznemirja? Kateri sodobni misleci so Vas najbolj pritegnili?

MISIJONSKO DELO...

IN APOSTOLAT PERESA IN ČOPIČA...

Enainštirideset let sem služil svojemu Kralju, najprej v Srirampurju pri učenju bengalsčine in pri obiskih kristjanov v Barakpurju, potem dve leti ekonom pri Svetem Lawrencu na višji šoli, kjer sem tudi poučeval. Vročina. In posledice revolucijskih let so me položile za tri mesece na bolniško posteljo z nespečnimi nočmi vred. 25 let me je Gospod držal ob kanalu Gangesa v Keorapukurju — in zdaj sem tu v Dhyana Ašramu v pomoč jezuitskim novincem.

Bera mojih slik ni posebno velika in je raztresena po treh ali štirih hišah. Misijonarke Ljubezni se rade stepejo za barvna dela, a sam se ne morem pohvaliti, da imam p. Rupnika energije in ustvarjalnost. Sem član Art Foruma, to je Klub mladih umetnikov, ki študirajo na Art kolegiju v

Kalkuti, in tam vsako leto razstavljamo. Slikanje olj sem zamenjal za akvarele. Korespondenca z ljudmi je pa bogata in to je moj drugi apostolat.

Iz literarnega spanja me je zbudil prijatelj in kulturni ter finančni mecen g. Lado Lenčkov in me uvedel v članstvo SKA v Buenos Airesu. Ostalo Vam je pa, draga gospa Zora, precej znano iz drugih virov. Gdč. Zora Piščančeva in Meddobje sta me vedno spodbujala k pisanju, knjige pa so rešile mojo slovenščino.

Moji misijoni niso nikoli trpeli finančne stiske, kajti zaledje, ki ga je ustvaril eksodus, je bilo zmerom srčno bogato in denar pri gradnjah cerkev ali pri vzdrževanju misijona ni nikdar predstavljal problemov. Gospod je misijonarju zmerom naklonjen.

INDIJA IN SREČANJA Z NJENIM DUHOVNIM SVETOM

Filozofija ni nikdar bila moj "forte". Rad pa prebiram mistike Indije in zapada. Naveličal sem se preprirov med Sanskaro in Ramanudžo, pa se rad poglobljam v Mirabai (mistična hindu oboževaljica Krišna), v Kabirja in njegove speve ter seveda v Tagoreja, o katerem sem nekaj več pisal v koroško Nedeljo pred leti, pa je tiskarski škrt temeljito zmrcvaril moj esej. Pri srcu mi je branje sv. Janeza od Križa in Terezije Avilske, tudi Eckharda in Julijana iz Norwicha ljubim.

Zadnjič sem obiskal hindu-ašram v Majapurju. Tam je že preveč ameriškega kiča in preveč dolarjev, preveč plesa in premalo človeka za druge. Tako ne verjamem, da bodo kaj lahko priplesali v nebesa s Hare Krišna Hare Ram, Ram, Ram nam Ram... Ko sem nekemu Italijanu, ki je že eno leto tam in je doma iz Torina, zapel pesem LA TRADOTTA, ki ima dobro vzporednico z O DOBERDOB, SLOVENSKIH FANTOV GROB... je skoraj jokal od ganjenja. Najbrž se je samemu sebi smilil, ko je verjetno zavrgel svoj rožni venec in njegov mehanizem, ki ga nikoli ni dobro razumel, pa zdaj ponavlja vsak dan stotisočkrat Hare Krišna Hare Ram... tam pri ISCON, ki je nekak hindujski Vatikan, kakih 120 km izven Kalkute. Tam sem gledal srednjeveško zgodbo o duhovnem voditelju Čajtjaniju. Galerija podob iz njegovega življenja in življenja boga Krišna je slaba imitacija Kristusovega življenja. Tam najdeš Betlehem, Naj-

P. Cukale v razgovoru z Materjo Terezijo pri obdaritvi ubogih. Na fotografijo je napisal: »Ona govori, jaz poslušam«.

denje v templju, skušnjave v puščavi, tudi neko povečanje, a brez trpljenja — imitacija Evangelija.

Kakšna lakota in žeja po Resničnem. Hinduizem, ki nima v sebi moči, kakor mi je pred dnevi pisala moja znan-ka Neda, ki se je ustavila v Mynapurju med hindujci v južni Indiji. Tudi Aurobindo-ville v stari francoski koloniji Pondičeri privablja Slovence. Škoda! "Warum in Ferne schweifen..." bi rekel z nemškim pesnikom, kdorkoli je že, ime sem pozabil,... "wenn der Ziel liegt so nah..."⁽¹⁾.

Vendar pa Indija in njene religije spoštujejo Kristusa in niso daleč od Njega, morda je tukaj tudi vzrok, da se Gospodu ne mudi preveč, samo mi smo neučakani... Mi, Njegovi učenci.

V jezuitski reviji Jivan sem objavil samo parkrat nekaj proze in dvoje pesmi. Družba bi pa rada prebirala nekaj več v angleščini. A kadar je duh na poletu, potrka na vrata "primum necessarium", biti človek za druge; literatura postaja drugotnost. Pero in platno se umikata misijonski stvarnosti, računati morate le na "ukradene ure".

Veljate za prijatelja matere Terezije. Kdaj in kako ste spoznali to znamenito osebnost? Kako bi jo označili? Poslala Vas je v Moskvo, da tam ustanovite postojanko njenega reda. Kako Vam je ta akcija uspela? Kakšno je bilo Vaše srečanje s sovjetsko stvarnostjo?

MATI TEREZIJA

To je fenomen-pojav, ki se prikaže na nebu zgodovine komaj vsakih sto let. Srečal sem jo pred 35 leti, ko je pričela stopati na oder bengalske prestolnice in zahajati med bogato umazanijo kalkutskega sluma. Bil sem v Kidderpurju in že takrat prijatelj zloglasnih pristaniških ulic. "Kako morem puščati Sestre same v to močvirje človeške bede? Ali bi mi Vi mogli priti na pomoč?"...

In ponovno je prišla iz njenih ust beseda: "Pet postaj v Rusiji — in naše sestre potrebujejo duhovnika, ali bi jim prišli na pomoč?" (Zdaj so odprle že deseto postajo!)

POD ČRTO

IDEOLOGIZACIJA KRŠČANSKE VERE?

Tega se boji Spomenka Hribar v svojem prispevku v marčni številki Tretjega dne. Po mjenem mnenju že prihaja do poskusov izrabljanja vere v politične namene določenih strank ali celo Cerkve. Ne-verne naj bi imeli za manjvredne, edini pravi kristjani naj bi bili tisti, ki podpirajo stranko Slovenskih krščanskih demokratov itd.

Resnici na ljubo ni v predstavniških Cerkve, krščansko-demokratske stranke in drugih znanih katoličanov videti kaj takega. Predsednik Peterle pa tudi drugi politiki SKD niso nikoli zatrjevali, da njihova stranka predstavlja vse slovenske kristjane.

Vprašanje je tudi, če je nekaj posameznih primerov dovolj, da se lahko dokaže, da je »črna nevarnost« zopet na pohodu.

Predsednik Peterle je na obisku v DSI izjavil, da se boji, da bo do polarizacije prišlo zaradi zadržanja določenih krogov, ki so sami od sebe začeli kričati o »klerikalizmu« in »desni revoluciji«. Podobno mnenje je pred časom na nekem omizju po drugem slovenskem televizijskem programu izrazil tudi dr. Jože Pučnik, o katerem ne moremo trditi, da je »klerikalec«.

Ko človek prebira prispevek Spomenke Hribar, ima vtis, da je v njem določena mera nestrpnosti do dej-

Prevelik davek krvi je dala naša družina in z njo vsa Slovenija na žrtvenik stalinizma. Vizija Solovjeva o sveti Rusiji me je nagovorila tako zgovorno, da sem ji v Moskvi hvaležno stisnil roko, ko me je v snežnem zametu spremljala do taksija, ki me je odpeljal na Vnukovo letališče za Armenijo in gruzinski Tiflis za eno leto.

Na povratku iz Moskve sem se ustavil v Ljubljani pri našem metropolitu dr. Šuštarju in mu pripovedoval o svojih vtisih in delu. Kako so me uslužbenke in uslužbenci na moskovskem aereodromu prosili, naj jih učim moliti, ko so videli križec na mojih prsah — dar M. Terezije. V grlu se mi je nekaj zataknilo in solze so mi stopile v oči. "Jože, to ni le čudovito, ti si en sam čudež," je spregovoril dr. Lojze Šuštar, metropolit ljubljanski, moj prijatelj iz semeniških let. Verjel sem njegovim besedam, saj je vsak človek misterij zase. Besed slovenskega vladike ne bom kmalu pozabil.

Iz daljne Indije beseda bralcem *Mladike!*

VOŠČILO MLADIKI

O Mladiki čujem samo v izvlečkih, ki jih željno prebiram v Katoliškem glasu, ki mi ga je nekdanj zvesto pošiljala moja dobra znanka, pokojna Zora Piščančeva, in mi ga zdaj pošilja prijatelj dr. Kazimir Humar. Posebno me je nagovorila karizma te literarne revije, ki krepko odgovarja izzivom večinskega in matičnega naroda, mladi David proti Goljatu. Kar je misijonsko zaledje misijonski Cerkvi, to pomeni zamejstvo matični Sloveniji. Čestitam drži Mladike.

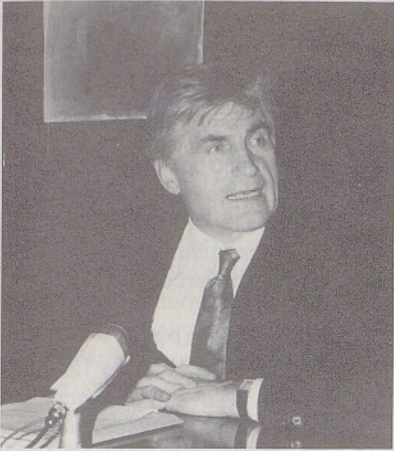
Iz Bengalije bodo Mladiki sledile moje molitve, posebno pred Prisotnim, pa še tole željo:

"Ne išči lahkih potov, narod moj,
to bi bila izdaja naše dedščine..."

Jože Cukale, D.J.

(1) Zakaj stremeti po daljnem, če je cilj tako blizu

Dejavnost DSI v marcu

Dr. Ludvik Toplak v Peterlinovi dvorani v Trstu.

Prvi ponedeljek v mesecu, to je 2. marca, so v Peterlinovi dvorani odprli slikarsko razstavo nedavno preminule slovenske slikarke Bare Remec, ki je večji del svojega življenja preživela v emigraciji v Argentini. Življenje in delo umetnice je predstavila umetnostna zgodovinarica Irene Mislej. V ponedeljek, 9. marca, je bil v društvu razgovor o pripravah na papežev obisk, ki sta ga vodila škofov vikar dr. Lojze Škerl in duhovnik Dušan Jakomin. V ponedeljek, 16. marca, so v Peterlinovi dvorani na pobudo DSI počastili letošnjega Prešernovega nagrajenca pisatelja Borisa Pa-

horja. Naslednji ponedeljek, 23. marca, je bil gost društva predsednik družbeno političnega zbora slovenskega parlamenta dr. Ludvik Toplak, ki je govoril o privatizaciji iz različnih političnih pogledov. Zadnji ponedeljek marca so pred državnozbornimi volitvami v Italiji posvetili društveni večer razpravi o slovenskem predstavnstvu v italijanskem parlamentu. O tej temi so govorili predsednik ustavne komisije slovenskega parlamenta Tone Peršak, deželni tajnik SSK Ivo Jevnikar in deželni svetovalec Bojan Brezigar. DSI vabi na društvene večere vsak ponedeljek ob 20.30.

KOČEVSKI ROG

Obletna maša za pobite protikomuniste v Kočevskem Rogu bo letos 5. julija ob 11.00.

VRNJENI ŠKOFOVI ZAVODI

Slovensko ministrstvo za obrambo je 3. aprila vrnilo ljubljanski nadškofiji nekdanje Škofove zavode ali Zavod sv. Stanislava v Šentvidu, ki so bili med vojno in po njej zapori, potem pa vojašnica.

SLOMŠKOVA ROJSTNA HIŠA

Slomškova rojstna hiša bo kmalu muzej. Odkupila jo je mariborska škofija.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

V poletnem času bo Slovenska izseljenska matica pripravila več prireditiv pod skupnim naslovom »Srečanje v moji deželi«. Osrednji dogodek te tradicionalne akcije bo srečanje s slovenskimi izseljenci, ki bo v soboto, 4. julija, v Dolenjskih toplicah. Pričelo se bo ob 11.00 uri s slovesnim bogoslužjem, ki ga bo vodil slovenski metropolit, nadškof dr. Alojzij Šuštar. Osrednji govornik na prireditvi bo predsednik predsedstva Republike Slovenije g. Milan Kučan. V kulturnem sporedu bosta nastopila znani Šentjernejski oktet in folklorna skupina Emona, nato pa se bodo zvrstili še razni slovenski izseljenski in domači ansambli.

Še pred srečanjem, v četrtek, 2. julija, bodo v Ljubljani pripravili pogovor s prvaki slovenskih političnih strank. To bo res izjemna prilika za neposredno srečanje s političnimi predstavniki in za seznanitev z odnosom raznih strank do izseljenskega vprašanja. Ta pogovor bo v Cankarjevem domu v Ljubljani.

Letos bo ponovno zaživela šola slovenskega jezika, ki je pripravila dvo-, tri- in štiritredenski program. Šola vabi mlade in tudi starejše (od 18. leta starosti) izseljence in njihove svojce, ki so lahko tudi popolni začetniki, da se udeležijo tega koristnega in obenem zelo prijetnega šolanja, ki je že doslej stakalo stotine prijateljskih vezi na vseh celinah.

To so le nekatere prireditve, ki jih bo letos poleti priredila in pomagala organizirati Slovenska izseljenska matica.

UMRL MSGR. CARRA

22. marca je umrl v Trstu nekdanji jetniški kaplan v koronejskih zaporih, kasnejši prošt stolnega kapitlja msgr. Luigi Carra. Rodil se je leta 1906 v Trstu. Med zaporniki je delal v letih 1939-46. Na smrt je pripravil 16 obsojencev, med drugim junake drugega tržaškega procesa. Preživeli ga imajo v zelo lepem spominu. Pomembna so tudi njegova pričevanja o Simonu Kosu in drugih mučenikih. Tudi pod nemško zasedbo je bil zanesljiv »poštar« med zaporniki in zunanjim svetom, tudi v sodelovanju s takratnimi predstavniki Mednarodnega in Slovenskega rdečega križa v Trstu.

Pisatelj Boris Pahor — Prešernov nagrajenec na večeru DSI.

7. Film video monitor v Gorici

Aleš Doktorič in Danijel Jarc gosta v DSI v Trstu.

Sredi marca je bila v Gorici sedma, uspešna izvedba Film video monitorja, ki ga pripravlja skupina Kinoateljje. Za uvod so predstavili filmsko stvaritev Danijela Jarca, ki je med člani Kinoateljje-

ja. Posebno pozornost pa so letos posvetili režiserju Boštjanu Hladniku. Na ogled je bila seveda tudi zadnja slovenska filmska, televizijska in video proizvodnja.

PESEM MLADIH

Revija otroških in mladinskih pevskih zborov Pesem mladih, ki jo prireja Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta, je bila letos v Kulturnem domu Srečka Kosovela v Sežani. 29. marca se je tam zbralo enajst zborov, med njimi dva domača, iz Sežane. Skupno je nastopilo 227 mladih. Predsednik ZCPZ dr. Zorko Harej je v nagovoru poudaril, da si revije sledijo od leta 1971, zadnja leta pa se občuti pešanje zanimanja in moči za otroško in šolsko zborovsko petje. Za Zvezo kulturnih organizacij je pozdravil David Terčon.

UMRL MILAN APIH

Na ljubljanskih Žalah so 12. februarja pokopali predvojnega komunista, poznejšega disidenta, pisatelja Milana Apiha. Rodil se je leta 1906 v Celju in postal učitelj. Kot komunistični revolucionar je bil zaprt. Napisal je znano, ponarodelo Bilečanko. Bil je pri partizanih, delal na notranjem ministrstvu in imel vrsto pomembnih služb, dokler se ni razšel z režimom. Kritične spise in spomine je objavljaval v Novi reviji. V zadnjih letih je izdal šest knjig, največ avtobiografskih, a romansiranih. Med njimi je tudi pesniška zbirka.

UMRL JE PISATELJ INGOLIČ

Dne 12. marca je v Ljubljani umrl plodoviti pisatelj prof. Anton Ingolič. Slavistiko je končal v Ljubljani in bil profesor na gimnaziji v Ptuju, v Mariboru in Ljubljani. Uveljavil se je kot realist in obravnaval sprva štajerske ljudi (Lukarji, Soseska, Na splavih itd.), potem pa pisal o izseljencih, mladih, zgodovinskih temah. Izdajal je romane, povesti, novele, mladinska dela (Tajno društvo PGC, Mladost na stopnicah, Gimnazijka), potopise, igre in bil dejaven do konca.

PROF. ERNEST TOMEC

Že pred časom je Slovenska kulturna akcija iz Buenos Airesa natisnila v Celovcu zbornik ob 50-letnici smrti voditelja dijaške Katoliške akcije (»Mladcev«) prof. Ernesta Tomca. V njej so članki, spomini in pričevanja.

VINKO OŠLAK NAGRAJEN

Pisatelj in urednik Vinko Ošlak je prejel delovno štipendijo avstrijskega ministrstva za šolstvo in umetnost za načrt Dnevniki 1978-91. Prva knjiga (Saj nikoli ni bilo drugače) za leti 1978-79 je že izšla pri Mohorjevi v Celovcu.

40 LET PLANINSTVA V ARGENTINI

Ob 40-letnici Slovenskega planinskega društva v Argentini je bila v Planinskem stanu v Bariločah lepa razstava, ki je še posebej opozarjala na navezanost slovenskih gornikov na Capillo, kjer so že leta 1952 postavili križ. Ob 40-letnici prvega vzpona na Slovenski zvonik pa je 13. februarja Dinko Bertonec ponovil podvig s sinoma Bogdanom in Andrejem.

ZAVEZA

Marca je izšla 4. številka Zaveze, glasila društva Nova slovenska zveza, ki želi povezovati »preživele civilne in vojaške udeležence protikomunističnega odpora v državljanski vojni in njihove potomce in svojce«. Glavni urednik je Justin Stanovnik, odgovorni urednik pa Pavle Kogej. Naslov: Gospodinjka ul. 4, p.p. 15, 61107 Ljubljana. Revija je pisana na visoki etični ravni. V tej številki je nekaj presunljivih zgodb o političnih umorih že po vojni. Objavljen je tudi dolg intervju s pobudnikom gibanja za Lipo sprave, bivšim partizanom, odv. Stanislavom Klepom.

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XVIII. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1992. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

PESNICA MILKA HARTMAN 90-LETNICA

Priljubljena koroška pesnica in prosvetna delavka ter vzgojiteljica Milka Hartman je 11. februarja praznovala 90-letnico. Za to priložnost ji je Mohorjeva iz Celovca izdala zbirko Kresna noč v slovenščini in angleškem prevodu.

OBČNI ZBOR KKZ

V Celovcu je bil 20. marca občni zbor Krščanske kulturne zveze. Predsednik dr. Janko Zerzer in tajnik Nužej Tolmajer, ki sta bila potrjena, sta poročala o bogati kulturni berbi na Koroškem.

Za požrtvovalno in dolgoletno delo na prosvetnem področju so nato prejeli Janežičeva priznanja Helmut Hartman, Hanzi Kežar, Janez Lesjak, Marica Tischler in Ivan Virnik.

POLITIČNO UPRAVNA AKADEMIJA

V Celovcu je bil 28. februarja ustanovni zbor Politično upravne akademije, za katero je dal pobudo dr. Pavle Apovnik, da bi sodelavci slovenskih organizacij imeli možnost za šolanja in izpopolnjevanje. Za predsednika je bil izvoljen msgr. Peter Waldhauser.

UMRL PROF. VIKTOR SMOLEJ

V Ljubljani je 5. aprila umrl kulturni delavec, literarni zgodovinar in prevajalec prof. Viktor Smolej. Rodil se je 15. septembra 1910 v Prvačini. Slavistiko je študiral v Ljubljani in Bratislavi ter postal pomemben posrednik med slovensko in slovaško kulturo. V letih 1947-76 je bil lektor slovaškega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani, sestavil je tudi slovaško-slovenski in slovensko-slovaški slovar ter veliko prevajal iz slovaščine, češčine in lužiške srbščine. Pred vojno je bil srednješolski profesor, med vojno preganjan in zaprt, nato v partizanih. Kot literarni zgodovinar je o tem obdobju napisal 7. knjigo Zgodovine slovenskega slovstva za Slovensko matico (Slovstvo v letih vojne). Uredil je tudi več izbranih del, izdal Slovenski gledališki leksikon, urejal Novo Mladiko in bil dolgo odbornik Mohorjeve družbe v Celju.

POČASTILI VIKTORJA BOBKA

V Trnovem pri Ilirski Bistrici so 29. februarja na rojstni hiši odkrili spominsko ploščo za tigrovca, junaka II. tržaškega procesa Viktorja Bobka. Ob tem je bil tudi krajši simpozij zgodovinarjev.

Socialni dan v Trstu

Prvi socialni dan v dvorani Marijinega doma pri Sv. Ivanu.

V nedeljo, 15. marca, je bil v Marijinem domu pri Sv. Ivanu v Trstu Socialni dan, ki ga je pripravilo gibanje Politika in vrednote v sodelovanju s kulturnim društvom Studenci iz Benečije in s Slovenskimi krščanskimi demokrati z Obale, Krasa in Severne Primorske. Dan se je začel s sv. mašo v župnijski cerkvi pri Sv. Ivanu, nato so se dela nadaljevala ves dan v Marijinem domu s kratkim odmorom za kosilo, ki so ga pripravile šolske sestre.

Z referati so sodelovali Tomaž Simčič (zgodovinski pregled krščansko-socialne prisotnosti na Primorskem), Marko Vuk (prispevek primorskih kristjanov k demokratizaciji slovenske družbe in pogled v prihodnost), Riccardo Rutar (evropski krščanski demokrati o manjšinah), Bernard Špacapan (izkustvo krščanskega laika v politiki), Anton Stres (krščanski socialni nauk danes), Ivo Jevnikar (javno delo v službi človeka) in Nace Polajnar (oblike političnega delovanja kristjanov v Sloveniji danes). S koreferati sta sodelovala še Breda Susič in Ivo Bevk. Diskusijo je vodil Peter Močnik.

Priveditev je v dvorano privabila številčno skromno, a kvalitetno publiko. Pomembno je, da so se skupaj zbrali politični delavci iz vse Primorske, to stran in onstran državne meje, ki pri svojem delu izhajajo iz krščanskega verskega izkustva in so pri nas aktivni

v glavnem v okviru Slovenske skupnosti, v Sloveniji pa v okviru Slovenskih krščanskih demokratov. Slednje je poleg Tomaža Kunstlja, osebnega tajnika Lojzeta Peterleta (le-ta je bil namreč zadržan), in primorskih predstavnikov zastopal seveda predsednik poslanskega kluba te stranke Nace Polajnar, ki je tudi predaval. Tudi sicer je bil prikaz obravnavane problematike zaupan kvalitetnim govornikom, med katerimi naj omenim vsaj Antona Stresa, enega izmed najboljših slovenskih strokovnjakov za krščanski socialni nauk.

Kakšen je obračun srečanja? Namen Socialnega dneva je bil poglobiti se s skupnimi močmi v najaktualnejša družbena vprašanja našega časa, a ne z zornega kota dnevne politike ali demagoških volilnih shodov, ampak stvarno, iz trdnih miselnih izhodišč. Drugi namen je bil utrditi krščansko prisotnost na slovenski politični sceni na Primorskem. Tretji cilj pa je bil srečanje med prijatelji, saj se navadno prav iz prijateljskih vezi razvije najbolj plodno in trajno sodelovanje.

So bili ti cilji doseženi? Udeleženci so dali v glavnem pritrdilno mnenje. Padel je že predlog, da bi bila taka srečanja stalna in da bi potekala v vseh naših krajih. Če se bo to res zgodilo, je bila pobuda gibanja Politika in vrednote gotovo uspešna.

žč

Ljuba Smotlak: Sprehodi po Trstu

V Pastirčkovi knjižnici v Gorici je izšla kot 9. knjiga poljudno-znanstvena, kulturno-zemljepisna knjiga učiteljice Ljube Smotlak **Sprehodi po Trstu**. Delo obsega 222 strani večje oblike, papir je bel in močnejši, tisk dvokolonski, skoraj na vsaki strani je slika, 20 barvnih fotografij pa je natisnjenih na prilogah. Knjiga, ki je prikupna na prvi pogled.

Vsebina je bogata in mnogovrstna. Pisateljica spremlja bralca po tržaških ulicah in mu razlaga zgodovino in nastanek ulic, palač, cerkvá, umetnostnih spomenikov, javnih zgradb, trgov, vrtov in vsega, kar vidimo, če se pomikamo po cestah. Pred nami zaživi rimski in srednjeveški Trst, potem habsburški cesarjev Karla VI., Marije Terezije in Jožefa II., ko je prehajal v moderno pristaniško in trgovsko mesto z baročnimi in renesančnimi palačami in cerkvami, bankami in zavarovalnicami, z največjim avstrijskim trgovskim pristaniščem. Pod Italijo se je razvoj ustavil, saj ima Italija brez števila podobnih pristanišč.

Smotlakova pa sprti opozarja na slovensko prisotnost v Trstu. Včasih je bila številnejša, očitnejša, toda kar so slovenski ljudje zgradili, je ostalo in priča o njegovi podjetnosti in pridnosti. Že takoj ob morju se ustavimo pred palačo na Velikem trgu, kjer je bilo nekoč morje in pozneje močvirje. Slovensko gradbeno podjetje Martelanc in drug je zabilo v temelje vladne palače 2.332 jelovih pilotov 6,10 m dolgih. Isto podjetje je zgradilo Narodni dom na Kasarniškem trgu po načrtih arhitekta Maksa Fabianija. Prav tako nabrežje od Velikega kanala do Campo Marzio, kjer je še mogočen oporni zid. V Barkovljah pa je zgradilo pod-

jetje Martelanc kopališče Excelsior in vrsto hiš in palač v različnih mestnih okrajih, ki pa nimajo znanih imen. Omeniti je treba še Ciril-Metodovo šolo v današnji ulici Montecchi, ki jo je zgradilo podjetje Martelanc leta 1912. Gradnjo je vodil odvetnik dr. Josip Abram, ki je bil od 1900 do 1945 predsednik moške podružnice Ciril-Metodove družbe v Trstu in je tri mesece sam plačeval delavce, da se delo ni ustavilo. Stavba je stala 580.000 zlatih kron, ki jih je zbralo slovensko ljudstvo pod geslom: »Mal položi dar domu na oltar.«

Drugo slovensko podjetje je bilo last Franca Ferluge v ulici sv. Frančiška. Zgradilo je dve jezuitski palači in cerkev Srca Jezusovega ob ulici del Ronco. Zgradbe sta zasnovala in dovršila tedanja jezuita: Nemeč p. Emil Volberž in tržaški Slovenec p. Franc Tomc. Cerkev je bila posvečena leta 1910 in v njej je imel p. Tomc zelo delavno slovensko žensko Marijino družbo, ki je vsak dan opravljala versko in socialno delo. Leta 1919 so jezuitsko rezidenco prevzeli beneški menihi in vse slovensko versko življenje je prenehalo.

Velepodjetnik in mecen iz Slovenije Janez Kalister (1806-1864) je med drugim zgradil v Trstu dve še danes pomembni palači: palačo na vogalu ulic Coroneo in Carducci (v njej je trgovina Godina) in palačo Parisi pri Železniški postaji.

V vsakem okraju je toliko zanimivega in važnega, da bomo morali knjigo večkrat prebrati, če si bomo hoteli zapomniti. Za županstvom npr. je še danes hiša, v kateri se je rodil baron Žiga Zois, ki je v Ljubljani pomagal razsvet-

PROF. DARKO BRATINA SENATOR

V dneih 5. in 6. aprila so bile v Italiji parlamentarne volitve. Kot edini slovenski kandidat je bil na listi Demokratične stranke levice izvoljen za senatorja profesor sociologije na tržaški univerzi, dr. Darko Bratina iz Gorice, star 50 let. Dosedanji senator Stojan Spetič iz Trsta, ki je tokrat kandidiral za Stranko komunistične preнове za poslansko zbornico, pa ni bil izvoljen. Slovenska skupnost je na volitvah sodelovala v manjšinskem zavezništvu Federalizem in je izboljšala svoj rezultat v primerjavi s političnimi volitvami leta 1978.

KOROŠKA POJE

Pevska revija koroških Slovencev Koroška poje je marca slavila 20-letnico. Posvetili so jo 90-letnici Milke Hartman in 100-letnici rojstva rajnega skladatelja Luke Kramolca. Koncerta sta bila v Celovcu in Beljaku.

UMRL SKLADATELJ NAGELE

Na Koroškem je 5. marca umrl skladatelj, zbiratelj rožanskih ljudskih pesmi in harmonizator Anton Nagele. Rodil se je leta 1911 v Št. Jakobu. Njegovo kantato Pesem o Miklovi Zali so na Koroškem izvedli leta 1990 in z njo uspešno gostovali.

DUHOVNO ŽIVLJENJE

Verska revija argentinskih Slovencev Duhovno življenje, ki je začela izhajati že pred vojno, je s tem letom spremenila obliko in izboljšala tiskarsko tehniko.

IL PICCOLO V KOPRU

Tržaški italijanski dnevnik Il Piccolo je začel 21. februarja s posebno izdajo za Istro, Primorje in Kvarner. Tako ima zdaj pet krajevnih izdaj, med italijanskimi dnevniki pa se je prvi podal preko meje. V Kopru ima tudi svoje uredništvo.

FLORA KANALSKE DOLINE

Zadruga Dom iz Čedadada je izdala knjigo dr. Alija Omana iz Ukev Etnobotanica della Val Canale. V njej so opisi in imena restlinja iz Kanalske doline v latinščini, italijanščini, nemščini, slovenščini in krajevnem slovenskem narečju.

Slovenska družina
ima na mizi
mladiko

ČRNI GALEBI

V Kulturnem domu v Trstu je bila 3. aprila krstna uprizoritev drame Aleksija Pregarca o »ricmanjski aferi« Črni Galebi. Delo tržaškega avtorja je režiral Jože Babič.

ljencem pri njihovem literarnem delu: Vodnik, Linhart, Kumerdej, Japelj, mladi Kopitar idr. Blizu stoji palača Marenzi, v kateri so nastala slovenska plemiška pisma, ki jih je objavil prof. Pavle Merku. Ob ulici Donota je bila palača znamenitega upornika viteza Erazma Predjamskega.

Pri sv. Justu je pisateljici žal, da je »škofijska maša samo v italijanščini«; nekoč je bilo drugače, vsako nedeljo je bila tudi slovenska maša, za obrede pa so uporabljali slovensko knjigo **Cerkveni obrednik**, prva slovenska knjiga, natisnjena v Trstu leta 1757. Pri sv. Justu je pridigal Primož Trubar. Pri sv. Justu je bila cela galerija slovenskih škofov, zadnji Andrej Karlin (1910-19), ki je moral po prihodu Italije zapustiti Trst in oditi v Slovenijo. Pri sv. Justu je bil tudi škofijski konvikt, kjer so stanovali mnogi slovenski fantje, ki so pozneje postali duhovniki. Škof je moral konvikt zaradi italijanskega nasprotovanja prodati in je zdaj muzej.

Avtorica se ustavlja tu in tam, navaja sedeže slovenskih društev in ustanov, rojstne hiše pomembnejših Slovencev, cerkve, v katerih je še danes slovenska služba božja, opozarja na zanimivosti, kot je stolp za svinčene kroglice ob ulici sv. Frančiška, slovenska Študijska knjižnica in knjigarna ob isti ulici, pokriti potoki pod tržaškimi cestami in drugo.

Knjiga dokazuje, da je Trst staro in kulturno-zgodovinsko zanimivo mesto. Vrsta ljudi različnih narodov je prišla v Trst in vsakdo se je trudil, da je kaj ustvaril zase in za mesto. Največ so dali seveda Italijani, veliko Slovenci, Srbi, Grki, Judje in drugi. Počasi se je mesto razširilo na okolico in jo vsrkalo, kar je lepo razvidno tudi iz knjige. Dragocene so slike in velik zemljevid na posebnem listu. Uvod v knjigo je napisal Vinko Beličič.

Rafko Dolhar: Romanje v Julijce

Pri Založbi Obzorja v Mariboru so izšle sredi lanskega leta (1991) planinske črtice dr. Rafka Dolharja iz Trsta pod naslovom **Romanje v Julijce**. V zbirki je 39 črtic na 136 straneh. Knjiga je nekaj šopek planinskih cvetic, ki ga je mogel natrgati samo pisatelj, doma iz Kanalske doline, ki je od vseh strani obdana z gorskimi vršaci! Ta svet mu je začel odkrivati že v rani mladosti oče, zdravnik na Trbižu, navdušen planinec in smučar. Avtor pravi, da se mora vsaj za tri stvari zahvaliti očetu: vcepil mu je ljubezen do slovenske besede, že kot otroka ga je jemal v gore, dal mu je prvi fotografski aparat.

Dolhar se je prvič predstavil javnosti s knjigo 1965, ko je izdal **Pot v planine**, sledila je **Pot iz planin**, 1974, **Moji kraški sprehodi**, 1980, **Prgišče Krasa**, 1983, 1987, **Vabilo v Julijce**, 1984. Pisatelj je že v tej zadnji knjigi vzel nekaj najbolj uspešnih črtic iz prejšnjih knjig, jih dopolnil in jim dal klasično obliko ter jih določil kot temeljne kamne za novo zbirko. In tako imamo v Romanju v Julijce 29 črtic iz Vabila v Julijce, 4 so iz Pot iz planin, 6 jih je od drugod, s Tržaškega in z Viševe skupine. Tako je prišel Rafko Dolhar do klasične zbirke planinskih črtic, ki jih bo lahko ponatiskoval še leta in leta.

Dolhar hodi v planine, da spoznava naravo in njeno lepoto, da premišljuje in se duševno sprošča, »potem pa ves teden nosi v sebi vtise opravljenih izletov«. Sam pravi, da mu je v hribih »vedno tudi za estetski užitek«, saj: »K planinstvu pa spadajo tudi tišina in vonj jutranjega gozda in razgibanost vetra in megla nad zračnimi grebeni, spadajo tudi tihi oddihi na skalnih policah in prostrani razgledi, k planinstvu spada pač z eno besedo vse tisto, česar človek ne more občutiti ne v dolini ne v letalu, temveč le na hriboh, na katere se povzpne sam.«

Iz potopisov spoznamo Kanalsko dolino, lepoto Belopeških jezer, Zajzero, Rabeljsko jezero, Ukovško planino in seveda Sv. Višarje, na katerih je bil nešteto krat v lepem in grdem vremenu, pozimi in poleti. Za tem pa opisuje pot v prave planine, kot so Ponce, Montaž, Jalovec, Mangart, Kanin in vrsta drugih, ki so razporejeni po zgornjem delu slovenske Vertikale, ki nosi ime po Dolharjevem očetu.

Vsi sestavki so osebna doživetja, avtor ne opisuje poti z realistično natančnostjo, ampak podaja bolj lirične vtise, impresije, ki se nabirajo v njegovi duši ob pogledu na naravo, ob plezanju ali smučanju. Gleda naravo in jo slika v vseh barvnih odtenkih letnih časov, dnevnih in nočnih ur, ker ima ostro oko za vse menjave in prehode v naravi. Čudoviti so opisi spreminjanja oblakov, ki so v planinah pogosti in nenadni, mirni in burni. Rad se ustavlja tudi pri sončnih zahodih, ko žari v barvnih odtenkih vsa zahodna stran neba. Mimogrede pa pritakne nekaj podatkov o višini hribov, o sestavi tal, o vremenskih razmerah, o ljudeh in podobnem.

Pri Ukovski planini opozarja na »počitniško ali poletno kolonijo za govedo«, ljudje v tej planini pa so »nekakšno nomadstvo v osrčju Evrope«. Rabeljsko jezero mu nudi priložnost, da spregovori o rudniku svinčene in cinkove rude in o življenjskih razmerah rudarjev.

»Kako čudna družba pod to pločevinasto streho,« je premišljeval v Bivaku IV v Vratih. »Govorimo vsi en jezik, pa imamo v žepih trojne potne liste. Po novem bi nas klasificirali za trojne Slovence: v domovini, v zamejstvu in v zdomstvu. Vsak v drugi državi živimo, z drugačnimi problemi. Seveda, država ni merodajna, država je geopolitična tvorba. Pripadamo torej različnim državam, pa smo vendar člani istega naroda. To je tujcem, ki živijo v enonrodnih državah, težko dopovedati. Mnogi ne ločijo pojmov narod in država. Toda kaj je potem domovina? Ali imamo mi vsi, ki smo našli zavetišče v tem bivaku pod Kriško steno, eno in isto domovino? Za naše jeseniške prijatelje pač to ni problem. Toda ali imamo Dinko, ki je bil presajen v otroških letih v Argentino, in mi, ki smo rojeni tu, isto domovino? Domovina je kraj, kjer stoji tvoj dom ali očetov dom, zato so včasih domovini rekli tudi očetnjava. Kje si torej, Domovina?«

Prisrčna je Jutranja molitev na Visoki Ponci, ko markira pot v spomin svojemu očetu: »Da bi tudi drugim pokazal pot v planine, ki si jo ti pokazal meni. Da bi jih navezal na lepoto prgišča naše zemlje.«

Knjiga je napisana s toplim človeškim srcem, z očesom za vse naravne lepote in z zaskrbljenostjo, napisana je sveže, živahno, doživeto in v izbranem jeziku, da je edinstvena v naši zamejski literaturi.

V knjigi je pet črno-belih reprodukcij in 7 barvnih. Tudi to pozivlja knjigo in približuje hribe v njihovi veličastnosti.

Ivan Burnik Legiša: Jesensko listje

Leta 1962 se je slovenski literaturi po svetu pridružila še Avstralija, ko je izdal primorski izseljenec Humbert Pribac pesniško zbirko **Bronasti tolkač**, ki je bila natisnjena v Melbournu kot prva slovenska knjiga v Avstraliji. Od tedaj je Pribac izdal drugo zbirko **V kljunu golobice** 1973 v Canberri. Leta 1984 se mu je pridružila Marcela Bole z zbirko **Kraški izlivi** v Sidneyu in 1991 v Melbournu s **Kraškimi odmevi**. V Waverleyu v južni Avstraliji pa je 1990 izdal Ljenko Urbančič knjigo **Srečanja, portreti, dejanja**. Zadnja knjiga, ki je prišla iz Avstralije, je pesniška zbirka **Jesensko listje**, ki jo je 1991 izdal v mestu Adelaide Ivan Burnik Legiša (Burnik je psevdonim).

Ivan Legiša se je rodil v Medji vasi v občini Devin-Nabrežina 17. jun. 1934. Po osnovni šoli v domači vasi se je vpisal na učiteljsko v Trstu 1951, kjer ni bil posebno uspešen, ker se je ukvarjal tudi z izvenšolskimi dejavnostmi. V drugem razredu se je ponesrečil s kolesom v prometni nesreči in se več mesecev zdravil. Zapustil je šolo in se zaposlil kot sprevodnik pri avtobusnem podjetju SERGAS v Trstu.

Dne 2. jun. 1956 se je izselil v Južno Avstralijo, kjer je kopal v rudniku. Leta 1961 se je vrnil domov in se poročil s Ptujčanko, ki jo je spoznal po pismih. Po letu dni sta se vrnila v Avstralijo in si ustvarila dom v Adelaide. Dela v tovarni steklenic, ima pa tudi manjšo kmetijo (farmo), na kateri dela za razvedrilo in dodatni zaslužek. Ima dva sinova, roj. 1965 in 1967.

Sestra Marija, ki živi v Nabrežini, pravi, da je pisal pesmi v Literarne vaje in nadaljeval v Avstraliji. Toda v Literarnih vajah ni njegovega imena in tudi ne psevdonima Burnik, najbrž je pisal pesmi kam drugam, kar bo treba ugotoviti.

V zbirki *Jesensko listje* je na 95 straneh 74 pesmi, ki jim je dal geslo: »Zamejec bil sem tam, / tu je tujina. / O domovina — / jaz — v srcu te imam!«

Tragična zavest, da ni bil nikoli doma, ker je njegova prava domovina Slovenija, ki jo lahko nosi samó v srcu, v življenju pa ima ali zamejstvo ali tujino, zdomstvo.

V pesmih so iskrene in pretresljive izpovedi človeka, ki je doživel veliko grenkob, samot, bolezni, strahov. »Trga me rama, / trga koleno in križ — / v glavi nabija kladivo.« »Zdaj mi na duši sedi — / teža in hlad oceana.« Podoben je stirjenemu vagonu sredi pripeke, »srkam grenkobo / žilavih listov / molge«. Med kaktusi je ostal sam »z usihajočim soncem in — / grenkobo v duši«. V tujini pleše, »kot želi v tujini godec«, in čuti: »Ne morem skriti, sem presajeno drevo, / v ožgani zemlji seme v mrtvi nadi.«

Vsenaokrog je lazil s tujci po svetu, »nenehno za poklo so me spraševali / in kod in kam in kje, kako se k nam zavije«. Ustavljal se je tu in tam, sam sebi se je smejal, ker je spoznal: »Doma ne bom nikoli več — ne tu — ne tam.« In še bridkeje spoznanje: »Pomota je bila, da sem se sploh rodil.« Vendar pa je ena najlepših pesmi **Atek in mama**, v kateri opeva otroško srečo, ko so dve hčeri in trije sinovi živeli s starši »in skupno molili / v zavetju ognjišča«.

Več pesmi ima religiozno idejo, nekatere prehajajo v prave molitve. Spoznal je: »Ljubezen brez Kalvarije je kača, / brez Jezusa smo mrtveci v temi.«

Nekaj pesmi je rodoljubnih, v katerih naroča bratom, naj izterjajo pravice Slovincem. Pozdravlja spremembe v Rusiji, sprašuje se, kje se začenja pravica, šel bo v boj proti neoliki. Večkrat se sprašuje, zakaj je odšel po svetu, a ne najde odgovora: »Veš, da jezen sem sam nase.«

Pesnik je tako zaposlen sam s seboj in s problemi, ki pritiskajo nanj, da skoraj ne vidi narave. Kras gre mimo nje, v Avstraliji si je kupil farmo, pa se nikoli ne ustavi ob njeni naravi in znamenitosti. Tudi avstralskih razmer ni vnesel v pesmi.

Ivan Burnik Legiša je pesnik samouk, slovenščine se je naučil doma in v šoli, zato jo obvlada, ni pa sledil njemu pesniškemu razvoju, zato ne zna ustvarjati pesniškega jezika in vsega tistega, kar je potrebno, da je pesem umetnina. Legiša pripoveduje preprosto, nazorno, vse tako, kakor se je dogajalo, ko je bil še doma in zapregal voli, da je vozil domov ajdove snope. Torej življenje, kot poteka v resnici, toda brez pesniškega poleta, globokih občutij in osebnih izrazov. To je razumljivo in opravičljivo, če pomislimo, da živi sredi avstralske prostranosti, brez stikov z domovino. Naravnost ganljiva je njegova navezanost in ljubezen do vsega slovenskega, do dobrote na svetu in do Boga, ki je njegova edina tolažba.

Pesmi so zgrajene iz ritmičnih verzov, ki so razdeljeni v kitice. Pri daljših verzih ima rimo, ima pa tudi pesmi z izrazito kratkimi verzi. Ustvaril je tudi štiri klasične sonete.

Ace Mermolja: Elegije in basni

Goriški pesnik Ace Mermolja je prišel proti koncu leta 1991 do svoje šeste pesniške knjige, ki je izšla pri ZTT v Trstu v novi knjižni zbirki Devin, št. 3. Naslov knjige je **Elegije in basni** in je nekoliko bolj domač, kakor so bile prejšnje zbirke: *Pesniški list*, 1972; *Nova pesmarica*, 1975; *Med kaktusi kuham kavo*, 1979; *Z zvezdami v žepu*, 1982; *Igra v matu*, 1984, skupaj z Marijem Čukom.

V zbirki je 48 pesmi, ki so razdeljene v Elegije, skupaj 38, in v Basni, ki jih je 10. Tudi Elegije imajo cikle, in sicer: Klodija, Bakhov rog, Kraljica Afrike, Svatba in Poljub.

V bistvu gre za ljubezen, vendar ne za osebno izpoved, ampak za dvorjenje starejšega moškega dvorjanki, ki se z njim poigrava, ga vabi in odbija, mu grozi z gladiatorjem, pred katerim beži po predmestjih starega Rima. Ko se slon postara, gre v neznano pustinjo in umre, »kam pa naj gre pesnik / leč sredi divjega Rima«?

Pesmi so polne nemira, nestalnosti, »moja sreča se maje / na krovu prazne ladje« sredi temnih valov, vse je eno samo iskanje sreče in mesta v življenju.

Iz Rima se je preselil v Afriko, kamor ga je zvabila kraljica. Tukaj je veliko afriškega občutja: plemena drhtijo od bojnih krikov, ritmi bobnov stresajo zvezde, z morja vrši smrt, to je noč, ko umre junak ali se tiran rodi. Nekoč se bo vrnil, ne bo več mislil »na temne stražarje, / na drhteče šape zveri, / na rane in na trpljenje«. Ustavil se bo pred obzidjem afriške kraljice, ki jo »temno ljubi«, in padel za det od puščice, ona pa ne bo vedela, kaj ga je pripeljalo do nje.

Pravo baladno občutje je v ciklu Svatba. Ženin in nevesta vstopita zvečer v hišo kot tujca, nihče ju ne spozna,

saj bi morala priti iz mesta šele jutri, mirno odideta, samo stari pes sili za njima. Odpeljeta se, sneg pokrije vse, tudi ljubezen: »Sneg pada / vedno tiše / v črno žalost / in na ljubezen, ki propada.« Če bi se bila srečala kje drugje, v drugem času, če bi bila iz drugačne snovi ustvarjena, bi se bila drug v drugega izlila kot potoka in se vzela tako rahlo in tiho, da bi še smrti ušla.

Kot sklep Elegij je venec devetih pesmi z naslovom Poljub. Poje o mladosti, ki počasi izgineva kot sonce za otokom. Življenje, ki je bilo bolj skopo, ne pušča v tebi lakote in obžalovanj. Po predolgem času si spustila s sebe nočno haljo, kakor da bi koga čakala. Torej pričakovanje neznanega in ugotovitev, da ni več načrtov, »kot sta sreča in velika hiša«. In še večerja v separeju in smrt, »ki leze od vsepovsod v kri / kot steklenica kaberneta«.

Basni so moderne, s poučnim jedrom, vendar ne tako izrazitim, da bi bil zajet v končna verza. Nauk je zaobsežen v vsej basni, proti koncu je le bolj zgoščena ideja. Nekaj primerov: Želva je zadovoljna, čeprav je povsod zadnja, »da jo še smrt pozabi«. Kit se baha, da ga je Bog ustvaril po meri sreče, Bog pa nauči »človeka brusiti harpuno«, da bi ne bil do drugih krivičen. Pes pazi na ovce, Bog na ljudi, pa mu zbeži večina duš.

Torej resnice, ki so znane in sprejete od vseh, podane v sodobnem duhu. Pesnik se je pri podajanju omejil na najnujnejše besede, na golo pripovedovanje, brez opisovanja. Za primer začetek basni Lisica in pes:

V mrzli noči	zdaj sito spi,
pred kurnikom sedi	le mene, ki imam najbolj zvito
lisica in toži:	glavo, loči od kokoši
»Kje je pravica?	mreža, gostejša od noči.«
Vsak bedak	

Mermolja je prinesel v zbirki Elegije in basni nov svet v slovensko poezijo. Najprej je tu starodavni Rim, ki so ga v slovenski poeziji opevali že Silvin Sardenko, Mihael Opeka, v novejših časih Vladimir Truhlar in Rafko Vodeb, toda ti so stali prevzeti pred spomeniki poganskega in krščanskega Rima ter jih opevali v odah in himnah, Mermoljo ne zanima ne eno ne drugo, zanj je važna samo Klodija, samo njo bi rad dobil. Počasi pa pride do spoznanja, da je njegovo iskanje zaman, dekle je premlada zanj, z njim se samo igra.

Novost je tudi Afrika, od nekdanj skrivnostna dežela divjih živali, bojnih plesov in bobnanja bobnov. Pesnik je lepo podal to okolje, to skrivnostno razpoloženje in občutje.

Zlasti elegije so resnične žalostinke o izgubljeni mladosti, o ugasli ljubezni, o pričakovanju neznanne prihodnosti, o neizpolnjenih načrtih o sreči in veliki hiši. In končno spoznanje, da je navsezadnje važno samo to, »da si; / u-mirjena ob moškem, / ki te gleda«.

Jezik je zgoščen, mnogo poveden, brez nepotrebnih prilastkov in opisov. Ustvaril je vrsto svežih in živih primer, npr.: ona je podobna jutru, / ki mesec spravi / v svoje belo krilo; Upanje postane / svilen mreža, / razpeta med zele- ne veje; Zjutraj je srce / le prazen rimski vrč; se odprav- ljam / v gluhi gozd / na dnu srca; Želel bi besede, / ki se prepletajo / s peclji nočnih sanj; (Žarek) kleše po obrazu / sive brazde gub; med prsti pleteš skriti čas; človeka tem- na slast / pred volčji gobec kliče.

Pesmi so razmeroma kratke, največ ena stran, razde- ljene so v neenakomerno dolge kitice, tudi verzi niso ena- ko dolgi in so brez rim.

Tone Rode: Zenice

Kot 145. izdanje Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu je izšla v drugi polovici leta 1991 pesniška zbirka **Zenice** Toneta Rodeta. Pesnik se je rodil v Argentini, toda enako dobro obvlada slovenščino kot španščino, zato so pesmi v obeh jezikih. Škoda, da niso dodani knjigi vsaj osnovni življenjski podatki, kdo je, kje se je rodil, kaj je študiral, kak poklic si je izbral. Vse to je zanimivo in važno za človeka, ki se hoče uveljavljati v materinščini, čeprav mu je najbrž bližja španščina, ki ga spremlja od domačega pra- ga in šole do poklicnega življenja.

Piše slovenske pesmi, vendar pa se čuti Buenosaire- ščana, kakor poje v uvodni pesmi:

»Tvoj sem,	jugovzhodnik med lasmi —
čeprav nisem	tvoj Slovenec, Buenos Aires,
vrela pristaniška kri,	tvoj utrip je moj utrip.«
baker na licu,	

Argentinec torej, po rojstvu in državljanstvu, v srcu pa istočasno Slovenec brez vsakega popuščanja, saj posve- ča knjigo očetu, ki mu je dal možnosti, da je ostal Slove- nec v tujem svetu, ki pa mu je tudi popolnoma domač.

Piše pa tudi v španščini, ki je jezik njegove domovine Argentine, kjer se je rodil. Vseh španskih pesmi ima 12, slovenskih 27, da ima zbirka 72 strani. Med pesmimi je de- set celostranskih črnobelih risb in tri na pol straneh. Ris- be se nagibajo na abstraktno stran, bolj realistična so dre- vesna, rože, odseki iz narave. Tudi risbe in opremo je o- skrbel pesnik sam.

Osnovno razpoloženje zbirke je otožnost, neka izgu- bljenost, iskanje korenin in smisla življenja. »Trta / mojih dni / ne bo nikoli kri...« Zvečer je spletel cvetlično kito in zahrepenel po bežnem dotiku »vlažnih ustnic večera«, to- da noč je le s temó »ogrnila samoto«. Polnočne sence, tes- noba, bežeči koraki, napeti obrazi, pijani večer, same po- dobe in prizori, ki bi se jih pesnik rad rešil, dan za dnem beži pred težo korakov, stezé pa ne peljejo nikamor. Ko bo kostanj dozorel, »bom mrtvo listje«.

Njegove ljubezenske pesmi so nežne, tihe, proseče. Pred njo nima besed, izmaknejo se mu izpod plašča sredi deževja, »vtopijo se / v vedrino / tvojih oči«. Moli in kleči »pred znamenji / ljubezni«. Največ ljubezenskih pesmi je v španščini, morda je za pesnika bolj blagglasna.

Žalost se nadaljuje, toda rešitev bo prišla. O tem poje v pesmi Ko boš zaznal:

»Ko boš zaznal	in bodo v srcu
kipeči brst	razbrsteli se cvetovi
valovja	neovenelih besed,
in tiho pesem	
medlih zvezd,	takrat ne boš
ko boš ujel	več senca,
v prosojne misli	takrat boš
luč	živ odsev.«

Zbirka ne izpoveduje izrednih misli in spoznanj, lahko pa rčemo, da je odkrita izpoved mladega človeka, na ka- terega pritiskajo vse težave sodobnega človeka, mu gre- nijo življenje in zakrivajo sonce.

Verzi so zelo kratki: dostikrat ena sama beseda, dve, tri, največ štiri, nekako nizanje trditev, spoznanj ali pojmov. Pri taki kračini seveda ni mogel ustvariti pisanega pesni- škega jezika, saj so morale vse figure odpasti.

RAZSTAVE

Franko Vecchiet: Klici siren Jasna Merku in Megi Pepeu: Ilustracije za otroke

Franko Vecchiet je imel odprtje razstave 21. februarja v prostorih galerije Nadia Bassanese na Trgu Giotti. Vecchiet nas je v zadnjih letih razvadil: vsakič se predstavlja s čim novim, z nepričakovanim in nenavadnim likovnim izrazom. Vzporedno sicer nadaljuje svojo grafično pot, s katere pa rad vse pogosteje krene v smer iskanja, ob tem pa, se zdi, ga vodi ena bistvena sestavina umetnosti, in sicer igra. Ni naključje torej, da njegovo zadnjo razstavo v Trstu predstavlja Bruno Munari s temi besedami: »Umetnost v antični Grčiji se je imenovala *tekné*, kar pomeni tehnika, v stari Japonski pa se je imenovala *asobi*, kar pomeni igra. Če združimo *asobi* in *tekné*, lahko trdimo, da dobimo umetnost.«

In res, če v celoti ocenimo to razstavo, ugotovimo, da je nastala prav v tesni zvezi med tehniko in željo po igri. Vecchiet ne štedi z domišljijo: sad fantazije je namreč kraj, kjer naj bi umetnik-raziskovalec odkril nekakšne nenavadne inštrumente iz daljne, seveda izmišljene preteklosti. Vsem predstavljenim izdelkom je skupno to, da oddajajo ali bi mogli oddajati posebne zvoke. In tako nam postane jasno, zakaj se je odločil za naslov Klici siren. Običajno se človeška domišljija obrača v prihodnost: sanjamo ali načrtujemo to, kar mogoče nekdaj bo. Prava domišljija pa ne pozna časovnih meja. Zato se lahko usmerja tudi v preteklost, jo zanika in nanovo izumlja. Vabljava je in omamna, kot so glasovi morskih deklic. Umetnik se s to zamisljivo poigral, toda za izdelavo predmetov se je moral poslužiti tudi druge sestavine umetnosti — tehnike. In tako je oboje združil in nastali so ti umetniški predmeti, pravljica za odrasle.

26. marca je bilo v Galeriji Tržaške knjigarne odprtje razstave Jasne Merku in Megi Pepeu z naslovom Ilustracije za otroke. Ob razstavi sta se zvrstili v naslednjih dneh še dve pobudi: likovna delavnica za osnovnošolske otroke in okrogla miza o deželnem založništvu.

Jasna Merku spada med tiste likovne umetnice, ki nas, podobno kot Vecchiet, rada preseneča: njena dejavnost

je raznolika in sega od izdelovanja njenih že znamenitih punčk mimo grafike, polimateričnih lepenk, keramike in seveda slikarstva, do ilustracij za knjige. Na tej razstavi nam predstavlja knjižne ilustracije za otroke. Posluži se različnih tehnik: lesoreza, tuša, voščenk in svinčnikov. Ob njenih ilustracijah je čutili, da pozna psihologijo mladih bralcev, da ve, kaj jim je všeč: jasnost, bistvenost ilustracije, ki dopolnjuje pisano besedo, in živost domišljije, ki ne mara strašljivih podob, ampak resničnost dograjuje s pravljичno milino in lepoto, z nežnostjo in duhovitostjo. Pravljica pri Merkujevi je moderna in se izraža z govoricco, ki je včasih blizu risbam, značilnim za stripe.

Drugačo pa je ilustratorstvo Megi Pepeu. Sicer je treba upoštevati, da gre pri razstavljenih knjigah za dela, namenjena nekoliko večjim otrokom. Poleg tega so te ilustracije starejšega datuma. V zadnjem desetletju je to svojo dejavnost Megi Pepeu zanemarila, šele zdaj se ji ponovno posveča. Slikarsko polje polni do kraja, v risbo pa rada vnaša tudi zahtevno govoricco nekakšnega magritovstva, na primer v sliki s konjenikom v gozdu, kjer je vsa lepota v večini nanašanja barvnih plasti in v igri prosojnosti.

Gre za razstavo, ki dokazuje, da je ilustracija še vedno živa in tvorna umetniška dejavnost.

Slikarka Bara Remec v DSI

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu je te dni na ogled razstava del pred kratkim umrle slikarke Bare Remec.

To ime — Bara Remec — ni zelo znano med nami, predvsem pa ni dovolj znano glede na vrednost umetnice, ki se je uveljavila že pred drugo svetovno vojno v domovini, po vojni pa v Argentini.

Ne bo odveč, da na kratko predstavimo slikarkino življenje. 1910-1991, Ljubljana - Bariloče v Argentini. Iz teh podatkov je mogoče sklepati, da je spadal Bara Remec v tisto generacijo Slovencev, ki so se kot že zreli in zgrajeni intelektualci ali umetniki odločili, da konec vojne odidejo v tujino. Verjetno še sami niso vedeli, za koliko časa bodo odšli in ali se bodo sploh kdaj vrnili. To je bila številna skupina ljudi, ki je imela za sabo skoraj pol življenja, večkrat tudi kar uspešnega, polnega priznanj, kot v primeru slikarke Bare Remec. Ro-

dila se je v družini, ki ji je nudila bogato vzgojo, likovno se je izobrazila v privatni šoli Probuda najprej, nato pa na zagrebški akademiji. Po opravljenem študiju je poučevala, veliko potovala, razstavljala in se posvečala ilustratorstvu. Ko je leta 1945 zapustila Slovenijo, je bila v več taboriščih in tudi takrat je slikala in razstavljala. Nekaj časa je živela v Trstu, leta 1947 pa je odšla v Argentino, od koder se ni nikoli več vrnila v domovino. Vključila pa se je v tisto zdamsko Slovenijo, ki je zaživela okrog Slovenske kulturne akcije. Delovala je kot vedno: umetniško, tako je poudarjeno v njeni biografiji v katalogu. Vodila je tudi tečaje, ilustrirala knjige, predvsem pa sama ustvarjala in iskala novih izraznih poti glede na okolje, ki je bilo zanjo — Evropsko nenavadno in polno skrivnosti.

Junija lani je bila v Ljubljani, in sicer v Mestni galeriji, kar obsežna razstava, ki je nekako antološko predstavljala Barino umetnost. Sprehod med njenimi deli od akademsko zasnovanih portretov iz mladosti mimo impresionistično navdahnjenih tihožitij nas je vodil do podob iz taborišča in krajin iz Argentine. Tu se umetnica ob stiku z novo kulturo, a tudi z novim podnebjem, novimi barvami, novimi rastlinami in živalmi, prerodi. Riše, naglo, hlastno, bistveno, kot bi hotela zabeležiti video, postati čimprej eno s krajem, ki jo je sprejel. Pojavljajo se njene stilizacije, poenostavljanja, zagorijo njene barve — in spoj obojega je tista zdaj že zanjo značilna slika z naslovom, kot je npr. Kamni, Simboli, Kače, Pampa.

Slovenski pisatelji, ki so se izselili v Argentino, so sanjsko-spominsko ohranjali domovino v svojih delih, vsaj v mnogih izmed tistih, ki so mi znana. Bara Remec pa je vsa predana novim doživetjem, novim odkritjem, srka vase novo zračnost razprostranjenih obzorij, z ljubeznijo in pazljivostjo študira in preiskuje okolje, pozorna do vsega, kar je stvaren dokaz človeškega hotenja, delovanja, ustvarjanja.

Tržaška razstava je daleč bolj skromna, kot je bila tista v Ljubljani, in res je škoda, da je tako. Kajti Remčeve ni mogoče spoznati brez tiste razvojne poti, ki je tako silovita in močna, da jo dela veliko umetnico. Malo, premalo je slik, ki jo v Trstu predstavljajo, predvsem pa ni njenih del izpred vojne. Po drugi strani pa je ta razstava prodajna, kar ni zanemarljiv podatek.

Magda Jevnikar

AGENCIJA ZA POMIRJENJE ŽIVCEV

DEPEŠE IZ SLOVENSKEGA SVETA

Novi Primorski dnevnik

Potem ko je PRIMORSKI DNEVNIK prišel pod okrilje italijanskega magnata, ki ima v lasti tudi tržaški italijanski dnevnik IL PICCOLO, se bo preimenoval v IL PICCOLINO-TA MIČKENI.

Kakšna barva za zvezdo?

Ko je Tržaški partizanski pevski zbor najavil neki svoj nastop s plavo zvezdo namesto rdeče, so se vzdignili protesti, češ da tako zanikuje svojo komunistično tradicijo. Sestavil se je odbor, ki naj odloči, v kateri barvi bo v prihodnje zborova zvezda. Predlog nekega vidnega člana Ochettove novokomunistične stranke, ki ima v grbu hrast, je predlagal, naj bi znotraj zvezde vrisali želod.

V Tegucigalpi zasajena »banana sprave«

Natanko po enem mesecu potem, ko je dr. Voljč predstavil svojo kandidaturo v slovenskem parlamentu proti prof. Peterletu, je prišlo v daljnem Hondurasu do intimne, a pomenljive slovesnosti.

Na svojem vrtu v glavnem mestu Tegucigalpi je dr. Voljč zasadil »banano sprave«. Obred je bil ganljiv in je privabil navzočim damam kakšno solzo v oči.

Po programu bi bil moral prinesiti poslanico predsednika Milana Kučana zunanji minister dr. Di-

mitrij Rupel. Toda pravkar se je bil vrnil z zborovanja Rotary kluba v Milanu in tako je menil, da je bolje na kakšno novo vožnjo počakati. Namesto nje ga je na svoje stroške priletel Jaša Zlobec in ob izkopani luknji prebral Kučanovo poslanico, zraven pa še improviziral pesem »Banarin olupek«. Brzjavno je čestitala tudi tajnica podtajnika italijanskega zunanjega ministra De Michelisa. Lopatico je dr. Voljču izročil bivši predstavnik Udbe na jugoslovanskem veleposlaništvu v Washingtonu, nekaj kokošjega gnoja pa je natresel član bivše partijske celice iz istega veleposlaništva. Pozdravne brzjavke so poslali predstavniki strank, ki so volile za ustoličenje dr. Voljča.

Majhna, a doživeta slovesnost utegne imeti tudi kakšno dobredejno posledico za mlado slovensko državo, ki zdaj išče zvez s svetom. Tako je predstavnik »American Fruit Company«, ki se je tudi udeležil slavja, obljubil, da bo njegova družba odstopila Sloveniji pol vagona ne ravno odličnih, a še lepih in užitnih banan. Predstavnik pristanišča Puerto Cortes pa je obljubil, da bo predlagal občini, naj sprejme pobratenje z Novo Gorico, za katero se je zavzel član tamkajšnje Stranke demokratične prenove. Na prihodnjih slovenskih volitvah pa naj bi nastopila nova slovenska stranka »Banano-loška iniciativa«.

Slišati je, da se je dr. Voljč zelo navezal na drevesce in da ga vestno zaliva. Sliko bomo lahko videli v ljubljanskem NEDELJSKEM DNEVNIKU, ki je poslal v Tegucigalpo svojega dopisnika.

tiskarna graphart

TRST

Viale D'Annunzio 27/E

Tel. (040) 772151

ZA SMEH IN DOBRO VOLJO

»Ali imaš ti rad šolo?«
»Nee! Preveč moraš čakati med enim in drugim odmorom!«

LISTNICA UPRAVE

PODPORNE NAROČNINE SO NAKAZALI:

Maks Gergolet, Doberdob 100.000 lir;
Ciril Koršič, Gorica 40.000 lir; Ernesta Tul,
Mačkolje 50.000 lir; Igor Franko, Gorica
50.000 lir; Irena Srebotnjak, Trst 50.000
lir; Franc Husu, Bari 50.000 lir; Franc Šte-
kar, Ledine 50.000 lir; Zlatka Legiša, De-
vin 50.000 lir; Franc Rode, Rim 50.000 lir;
Kristina Eržen, Trst 50.000 lir; Marija An-
tonič, Devin 50.000 lir.

DAROVI V TISKOVNI SKLAD:

Ana Jerič Ferluga, Trst 5.000 lir; Olga
Ban, Trst 10.000 lir; Valentin Franceschi,
Trst 25.000 lir; Mario Zahar, Zabrežec
10.000 lir; Magda in Robert Petaros, Trst
100.000 lir.

VSEM PRISRČNA HVALA!

— Kakšno pa je bilo včeraj pri vas
vreme?

— Megla je bila tako gosta, da so
še globi peš hodili.

—o—

— Janez, zakaj pa si se na avtobu-
su tako smejal, medtem ko so vsi dru-
gi vpili in se jezili zaradi gneče.

— Nekdo je pomotoma dal v moj
žep denarnico.

—o—

»Dovolj imam tega tvojega: 'moj av-
to, moja hiša, moj denar...' Vse je naji-
no. Najino! Razumeš? Kaj pa že pol ure
brskaš po omari?« vpije žena.

»Najine gate iščem«, odvrne zbega-
ni mož.

—o—

»Vaš srčni utrip pa je strašansko po-
časen,« pravi zdravnik pacientu. Ta pa
smejé odvrne: »Nič zato, gospod dok-
tor, saj imam čas!«

—o—

— Dragica, jaz znam brati misli...

— Tega ti pa res ne verjamem.

— Ne verjameš? Zakaj ne?

— Če bi res znal brati misli, bi me
že zdavnaj poročil.

*Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost*

Koršič

Anton Koršič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38
Telefon 040/54390

Dom in delavnica:

TRST, Ulica D. Chiesa, 91
Telefon 040/571326

POSEBNI POPUSTI!

OBIŠČITE NAS!

Vesele velikonočne praznike

POSOJILNICA OPČINE ● KMEČKA IN OBRтна
HRANILNICA IN POSOJILNICA V NABREŽINI
● KMEČKO OBRтна HRANILNICA DOBERDOB
● KMEČKO DELAVSKA HRANILNICA IN POSOJILNICA
V SOVODNJAH ● KMEČKA BANKA GORICA
● TRŽAŠKA KREDITNA BANKA